MUNKÁSMOZGALMAK

ÉS

ÁLLAMRENDÉSZET

IRTA ÉS A BUDAPESTI M. KIR. ÁLLAMRENDŐRSÉG TISZT-
KÉPZŐ TANFOLYAMÁN ELŐADTA

KAVEGGIA BÉLA

KERÜLETI KAPITÁNY

BUDAPEST, 1912.

ORSZÁGOS KÖZPONTI KÖZSÉGI NYOMDA RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG

(VI., GYÁR-UTCA 40.)

Tartalom-jegyzék.

ELŐSZÓ.

A társadalmi élet szocziális mozgalmai mind nagyobb hullámokat vervén, aktuális dolog az államrend zavartalan megóvásának módját és mikéntjét ismertetnem, s az államrendészeti tevékenység terrenumával és eszközeivel foglalkoznom.

Ezen nagyfontosságu tárgynak tüzetes ismertetése nem czélom és meghaladja erőmet; s kis munkám kibocsátásának czélja csupán csak az, hogy kartársaimnak és az érdeklődőknek tájékoztatást nyujtsak és némi direktivát adjak a tekintetben, hogy legkiváltképen a szocziális élet munkásmozgalmaival szemben mily államrendészeti tevékenység kifejtése szükséges, s mily módon és irányban kell annak megnyilvánulnia a nélkül, hogy ellenszenvessé és illiberálissá váljék.

Azért csakis a budapesti m. kir. államrendőrség tisztképző tanfolyamán megtartott és meglehetősen szükreszabott előadásaim anyagának némi kibővitett ismertetésére szoritkozom.

Foglalkozom különösen a gyülekezési jog mikénti gyakorolhatása körüli államrendészeti teendőkkel, az egyletek feletti felügyeletet és ellenőrzést meghatározó gyakorlati és tételes szabályok ismertetésével, a sztrájkmozgalmak és az utczai felvonulások, népcsoportosulások, tüntetések és zavargások rendészetével, a nemzetiségi rendészettel. Közlöm a vonatkozó összes érvényben lévő

tételes jogszabályokat és ismertetem a kialakult fennálló joggyakorlatot.

És mert meggyőződésem, hogy az állami és társadalmi rend fentartása: alapja a népjólétnek és az ország boldogulásának; s az államrendészeti tevékenység helyes ellátását és betöltését a rendőrhatóságok egyik legfontosabb feladatának tartom: addig is, mig nagy munkám, mely tüzetesen és egészében tárgyalni fogja ezen kérdést, teljesen elkészül, közreadom könyvemet azon reményben, hogy ha csak némikép is utmutatást és irányitást nyujthatok kartársaimnak az államrendészeti tevékenység helyes és czélirányos gyakorlása tekintetében, nem végeztem haszontalan és fölösleges munkát!

Budapest, 1912. junius 1-én.

Kaveggia Béla
kerületi kapitány.

I. FEJEZET.

A politikai vagy állami rendészetről általában.

A rendészet osztályozása azon forrásokra való tekintettel történik, melyekből az egyénre, a közületre, vagy államra háramolható veszélyek származnak. A magasabb rendü, egyesülésekből, tömegmozgalmakból eredhető s a közület vagy állam rendjét erősebben megrenditeni képes veszélyekkel szembenálló és szembeszálló tevékenység: a politikai vagy állami rendészet.

Az államrendészet ismét az egyesülések és tömegmozgalmak különféle módjai és nemei szerint osztályozandó. Igy van egyesülési, gyülekezési rendészet, munkásbérmozgalmak, csoportosulások, felvonulások, népmozgalmak, népzavargások stb. rendészete.

A népzavargások államrendészetében államrendészeti jog: a kivételes jogállapotok elrendelése, ostromállapot kimondása, rögtönitélő biráskodás, a királyi biztosság. Ha az állami és társadalmi rend s az összes jogrend nagyméretü megzavarásától és felforgatásától tartani lehet, az államrendészet joga az utóbb emlitett kivételes eszközök igénybevehetésére is kiterjed. Természetesen az egyesülési és gyülekezési rendészet jogához tartozik indokolt szükség esetén az egyesülési és gyülekezési jognak kivételes felfüggesztése is.

Állami vagy politikai rendészeti tevékenység még a nemzetiségi rendészet, ugyszintén a sajtó rendészete.

Az egyesülési és gyülekezési szabadsággal való esetleges visszaélések meggátlása az államrendészet egyik legfőbb feladatát képezi.

E tekintetben különösen éber figyelmét és őrködését igénylik az államrendészetnek a szocziális élet munkásmozgalmai, melyeknek helyes mederben tartása az államnak nagy és komoly feladatát képezi. Mert nagyrészt ettől függ a társadalmi rend és egyensuly zavartalan fentartása.

A szoczializmus mint társadalmi jelenség, — mint Stein Lőrincz munkájában azt tüzetesen és meggyőzően kimutatta, — mindig létezett. Csupán megnyilatkozási módjai voltak az egyes korszakokban és századokban más és másfélék aszerint, amint az egyes korszakok társadalmi berendezései is különbözők voltak.

Minden korszakban más- és másféleképen nyilatkozott meg a szoczializmus eszméje.

Az ó-korban a rabszolgaság elleni harczban s e szolgaságból való kiemelkedés lépcsőinek kiküzdésében, a középkorban a jobbágyság küzdelmében s a földmives pórság lázadásaiban, az ujabb korban az egyes jogok hián lévő társadalmi osztályok harczában, mely a társadalmi válaszfalak lerontására irányult. A legujabb korban, napjainkban pedig megnyilatkozik, — különösen az ipari berendezésü társadalmakban, — a tőkének a munkával való harczában s az ipari munkások küzdelmeiben.

Alapelve és végczélja: A létező társadalmi rend megdöntésével egy uj, jobb, más alapokra fektetett és más berendezésü társadalmat alkotni.

Az aránytalan vagyonmegosztás, a tőkének a munka feletti tulsulya, a társadalomnak osztályokra való tagoltsága, az egyes osztályok közötti határvonalak s az alsóbból a magasabba való juthatás nehézsége mind nagyobb tápot adnak a mozgalomnak. A szocziális irányu munkásmozgalmak az egyletek utján, népgyüléseken, sztrájkokban, felvonulások és tüntetések alakjában nyilvánulnak meg. Az államrendészet feladata ezen megnyilvánulásokat figyelemmel kisérni s az esetlegesen az állami és társadalmi rend nagyobb megrázkódtatását előidézhető áramlatot helyes mederbe terelni. Mert a munkásság zöme a fennálló társadalmi rend keretein belül helyzetén akar csupán javitani, a tőkével egyenlő rangu, egyenlő dijazásu termelési tényezővé akarja tenni a munkát is.

Ezen folytonos harcznak azonban gyakran támadnak hivatatlan vezérei is. Ezek egyrésze kenyérkereső pályává tette a munkásnép izgatásának mesterségét. Elérhetetlen utópiák hangoztatásával, — csillogó szinben tüntetve fel a jövőt, — igen sokszor félrevezetik a munkásságot s ennek következménye lehet aztán, hogy az elámitott tömeg belátásnélküli akcziója a köz- és államrend megbontásához vezethet.

Ezen szoczialista agitáczióknak helyes mederben tartása s az agitátorok működésének figyelemmel kisérése szintén nagy és fontos feladata a rendészeti hatóságoknak.

A rendőrhatóságok kötelessége az ország józan munkásnépét a tévtanokat hirdető lelkiismeretlen agitátorok káros befolyásolhatásától távol tartani, a helyes, okos, ország és nép érdekében való szocziálpolitikát a munkásnépnél irányitani, az ipari és földmunkások mozgalmait az állami és társadalmi rend keretein belül tartani. És igen sok egyéb, államrendészeti szempontból rendkivül fontos teendők a munkáskérdéssel, gyülekezési jog

gyakorlásával kapcsolatosan, az egyesületi jog és egyleti ügyek kezelésével együttesen hárulnak a rendőrhatóságokra.

És a rendőrhatósági ténykedésekben igen gyakran a rendőrséget a közigazgatási jog szerint megillető diskreczionális jog érvényesithető.

Minthogy pedig diskreczionális jogot helyesen gyakorolni a legkényesebb és legnehezebb feladatok egyike, ezért az államrendészeti tevékenységnek helyes elvégzéséhez és betöltéséhez tudás, megfelelő gyakorlat, szocziális érzék, higgadtság és szilárd határozottság szükséges.

Vegyük sorra a nép és munkásmozgalmak megnyilvánulásait és ezzel szemben az államrendészeti hatóság ingerencziáit és szükséges ellenőrző tevékenységét.

Vonatkozó jogszabály:

1898. évi 768. eln. sz. bel. min. körrendelet valamennyi törvényhatósághoz, Budapest kivételével, az utazó szoczialista izgatók működésének megakadályozása tárgyában:

Az országban mind veszélyesebb mértékben terjedő szoczialista mozgalmat figyelemmel kisérve, azt tapasztaltam, hogy a szoczialista izgatók áthágva a törvényes korlátokat és felhasználva a nép tudatlanságát, a köznépet mindenféle teljesithetetlen igéretekkel tévutra vezetik; benne a birtokos osztály elleni gyülöletet felébresztik és táplálják, a hatóságok tekintélyét és a törvények iránti tiszteletet belőle kiirtják, sőt annak kebeléből a haza szeretetét is kitépik.

Ezen izgatások már is megtermették szomoru gyümölcsüket; a félrevezetett nép több helyen a hatósági intézkedéseknek erőszakosan ellenállt, magánosokat s a hatósági közegeket megtámadta, ugy hogy a közbéke, a személyi és vagyonbiztonság több izben csakis a fegyver használatával, egyesek élete árán volt fentartható s a lázadók közül többen már is börtönben bünhődnek, mig a tulajdonképeni izgatók a törvény szigorát kikerülve, tovább folytatják aknamunkájokat s az ország nagy részét folyton izgatottságban tartják, mi a közbékére s a személy és vagyonbiztonságra sulyos veszélyt rejt magában. Miután pedig az a körülmény, hogy ezen izgatók veszedelmes üzelmeiket akként végzik, hogy a büntető igazságszolgáltatás megtorló kezei közül kisiklaniok majdnem mindig sikerül s a helyzetet még veszélyesebbé teszi, ennélfogva ezzel szemben a rend és közbiztonság fentartására hivatott közigazgatási, illetve rendőri hatóságokra még sulyosabban hárul az a feladat, hogy az ország belnyugalmát s törvényes rendjét fenyegető veszély elháritására — a rendelkezésükre álló törvényes eszközök felhasználásával — mindent elkövessenek s elsősorban az izgatókat ezen veszélyes müködésükben megakadályozzák.

Felhivom ennélfogva a törvényhatóságot, hogy közegeit utasitsa, miszerint a szoczialista izgatókat a legéberebb figyelemmel kisérjék, a helybeli illetőségüeket folytonos felügyelet alatt tartsák, az idegen illetőségüeket pedig hatóságuk területéről — a fennálló szabályok értelmében — haladéktalanul távolitsák el, sőt szükség esetén még tiltsák is ki; a tilalom daczára visszatérők ellen az 1879. XL. t.-cz. 70. §-a alapján járjanak el; amennyiben pedig a hatóságuk területén lakó izgatóknak más hatóság területére való távozásáról értesülnek, erről az illető hatóságot — megfelelő eljárás végett — esetleg táviratilag is tudósitsák. Részemről a budapesti m. kir. államrendőrség főkapitányát egyidejüleg utasitottam, hogy a szoczialista agitátoroknak a fővárosból a vidékre szándékolt utazásairól, mihelyt erről értesülést szerez, az illető hatóságot haladéktalanul értesitse.

Magától értetődik, hogy mindamaz esetekben, midőn a büntetőtörvényekbe ütköző izgatás, vagy hivatalból üldözendő bármely büncselekmény látszik fenforogni, az illető kir. biróságnál vagy ügyészségnél a megtorlásra irányuló lépések is azonnal megteendők.

Budapesten, 1898. évi február 13-án. *Perczel s. k.*

Ezen rendeletet csupán a gyüjtemény teljességének kedvéért közlöm, mert az ma már elavult- és e tekintetben a felfogás sokkal liberálisabb.

Eszmék hirdetése és propagálása ma már egy szabad államban megtiltva nem lehet, feltéve, hogy maga a hirdetett eszme nem képez a büntetőtörvénykönyvekbe vagy egyéb köztörvényekbe ütköző cselekményt.

Azért a vidéki rendőrhatóságok kötelessége a legtapintatosabban és csak az összes körülmények szigoru és pontos mérlegelése után és csakis nyilvánvaló törvénysértések eseteiben intézkedni.

II. FEJEZET.

A gyülekezési és egyesülési jogról.

1. A gyülekezési jog gyakorlásáról.

Az egyéni szabadság egyik attributuma, az embernek veleszületett joga a szabad gyülekezési és véleménynyilvánitási jog. Az embert, mint egyéniséget ezen jog minden kétségen felül teljes mértékben és korlátlanul megilleti. De az egyén társaságban él — a természet utalta arra, hogy társadalmat alkosson, — s mint ebben élő egyéniség szabad akaratát bizonyos esetekben többé-kevésbbé a köz akaratának alárendelni köteles. Rá van utalva a társaséletre, mert a magányban elpusztulna. Ha tehát a társadalom által képes csak életét fentartani, az ő egyéni érdekeit többé-kevésbbé, a közérdeknek alárendelni: jogos és méltányos is. Az állam és társadalom tehát, amelyben és amely által az egyének élnek, jogosan megkövetelheti, hogy az egyéneknek az ő érdekeivel ellentétes, természetes veleszületett jogai és szabadságai a szükséghez képest korlátok közé szorittassanak.

Egy gyülés, mely államellenes tanok terjesztése céljából hivatik egybe, melynek célja a fennálló társadalmi rend megbontására irányul, ellenkezik az állam és társadalom érdekével, s igy nem nevezhető önkénynek, sőt az államhatalmat megilleti azon jog, hogy az egyéneket a gyülekezési szabadság miként való gyakorlásában ellenőrizheti. S igy egy csöppet sem ellenkezik az egyéni szabadság fogalmával, sőt az államhatalom természetéből folyik, s azt észjog szerint megilleti a gyülekezési szabadságnak a közérdekhez mért ellenőrzése, sőt korlátozása.

Az államhatalom ezen jogát akként gyakorolja, hogy először is megköveteli a gyülések bejelentését.

A gyülést tartani szándékozók ebbeli szándékukat az illetékes rendőrhatóságnak legalább 24 órával előbb bejelenteni tartoznak s a gyülés csak ezen bejelentés folytán nyert engedély mellett tartható meg.

Ezt a 766/898. sz. bel. min. körrendelet, az 1848. évi 216. sz. és 1868. évi 128. sz. bel. min. rendeletek, valamint a kifejlő-

dött joggyakorlat alapján mondotta ki, s egyben népgyülések szabályszerü bejelentés és engedély nélkül való rendezését, s az azon való részvételt, valamint a hatóság által feloszlatott népgyülésnek folytatását kihágásnak minősitette, s elkövetőire 15 napig terjedhető elzárást és 100 frtig terjedhető pénzbüntetést állapitott meg.

A hivatkozott rendeletek a következők:

„I. Kik népgyülést összehivni szándékoznak, ennek idejét, helyét és czélját legalább 24 órával előbb a városi törvényhatóság elnökének irásban bejelenteni tartoznak. Ha a gyülés czélja törvényszeres, az elnök az engedélyt megadni, ellenben ha törvényszegést, vagy a közrend erőszakos megháboritását foglalja magában, tilalmazni köteles. Az elnök köteles ügyelni, hogy az engedélyezett népgyülés törvényellenes irányba ne vezettessék; ily esetben a népgyülést eloszlottnak jelenti s mindazokat, kik szónoklataikkal és biztatásaikkal törvényszegésre ingerelnek, mindazokat, akik az eloszlatás kijelentése után a gyülést folytatnák, törvényes büntetésre vonatja. Ha ki pedig a tilalom ellenére népgyülést hivna össze, ezt a hatóság meggátolja, vagy ha már összejött, elszéleszti, az összehivót pedig mint lázitót törvény szerint feleletre vonja."

„II. 1. A népgyülések helye és órája a hatóság főnökének előre bejelentendő, s minden népgyülés, mely előleges bejelentés nélkül tartatnék meg, a hatóság által feloszlatandó. A feloszlatás olykép eszközlendő, hogy a hatósági tisztviselő az egybegyülteket a szétoszlásra a törvény nevében felszólitja, ha ennek sikere nem lenne, a czélnak megfelelő komolyabb rendszabályok is alkalmazhatók, ugy azonban, hogy katonai erő csak a legvégső szükség eseteiben alkalmaztassék. 2. A népgyülés rendezői felelősséggel tartoznak az iránt, hogy a népgyülésen a fennálló alkotmány, a közrend és a törvények ellen minden izgatást nemcsak kerülni, sőt akadályozni fognak, minélfogva a rendezők a hatóság főnöke által feljegyzendők. 3. A hatóság főnöke köteles minden népgyülés lefolyását egy kiküldött tisztviselője által figyelemmel kisérni s ha ez azt tapasztalná, hogy a népgyülés a törvény, alkotmány és közrend elleni izgatássá fajulna el: a népgyülést az első pontban körülirt módon feloszlatja. 4 A hatóság főnökének kötelességében áll mindazoknak, kik ily népgyülések alkalmával az alkotmány, törvények és közrend ellen kihágásokat követnek el, megfenyittetése iránt a kellő lépéseket azonnal megtenni, egyszersmind pedig ily eseteket hozzám haladéktalanul feljelenteni."

1898. évi 766. bel. min. eln. sz. körrendelet a népgyülések tárgyában.

Az 1848. évi április 28-án 216. sz. a. és 1868. évben 128. eln. sz. alatt kiadott belügyminiszteri rendeletek, valamint az ezek alapján kifejlett joggyakorlat értelmében népgyülések az illetékes I. foku hatóságnak legalább 24 órával előbb bejelentendők s csak ezen bejelentés folytán nyert engedély mellett tarthatók meg.

Hogy ezen tilalomnak érvény legyen szerezhető, népgyülésnek szabályszerü bejelentés és engedély nélkül való rendezését, az azon való részvételt, valamint a hatóság által feloszlatott népgyülésnek folytatását az 1879 : XL. t.-cz. 1. §-a alapján ezennel kihágásnak minősitem s annak elkövetőire 15 napig terjedhető elzárást és 100 frtig terjedhető pénzbüntetést állapitok meg.

Budapest, 1898. február 13-án.

Perczel, s. k.

2. A rendőrhatóságok diszkreczionális joga a népgyülések engedélyezése körül.

Maga a gyülekezési jog nem irott jogszabály és köztörvényben megállapitva nincsen. A gyülések körüli ellenőrzési jogot, mint már emlitém, a rendőrhatóságok gyakorolják. A rendőrhatóság feje veszi, avagy nem veszi tudomásul a gyülés bejelentését és küldi ki tudomásulvétel esetén a gyülésre a hatósági biztost.

Azon joga, hogy a gyülés bejelentését tudomásul veszi vagy nem veszi, diszkreczionalis jog. És a rendkivül sokoldalu tevékenységeik között, melyekkel a tömegmozgalmak minden egyes fázisát, a belőlük eredhető veszélyek és káros hatások megelőzése és elkerülése czéljából ellenőrzik, a legfontosabb funkczió az, melyet a népgyülések engedélyezése és ellenőrzése körül gyakorolnak.

A rendőrhatóság fejének, mint állami vagy magas rendészetet gyakorló szervnek, hivatása és kötelessége mérlegelni mindama körülményeket, amelyek között a gyülés bejelentését tudomásul veszi, vagy amelyek folytán annak tudomásul vételét megtagadja.

A rendőrség, mint a társadalmi rend átalakitására irányuló harcznak egyedüli ellenőrzője és szükség esetén ellensulyozója, a társadalmi és állami rendnek megvédése körül kifejtett tevékenységével az állami vagy magas rendészetet gyakorolván, az államhatalom képviselője, s a köztörvények őre lévén, helyesen bizatik az ő diszkrécziójára annak megitélése, vajjon a gyülés megtartása nem fog-e ellenkezni a közület érdekével, s igy megengedhető-e?

A nem munkásvédelmi czélok érdekében összehivott szoczialista népgyülésnél a körülmények különösen megfontolandók.

Nehéz dolog azonban taxative felsorolni azon eseteket, melyekben a rendőrhatóság a gyülés bejelentését helyesen nem veszi tudomásul. Az adott és fenforgó körülmények megfontolásától és mérlegelésétől függ a dolog. Általánosságban azonban körülbelül a következő irányelveket tarthatjuk szem előtt:

A szabály az, hogy minden gyülés bejelentése tudomásul veendő, mert Magyarországon, mint szabad államban, a szabad gyülekezési és gondolatnyilvánitási jog: közszabadság. Kivételes esetek, amikor a gyülés bejelentésének tudomásulvétele megtagadható: zavargások és belvillongások idején, mikor a kedélyállapotok izgatottak; ha a gyülés megtartásának esetén nagyobbszerü közrendzavarástól, testi épség, vagyon elleni és más jog-

sértésektől, bűncselekmények elkövetésétől, s a közület érdekei ellen intézendő hatékony és veszedelmes támadásoktól alaposan tartani lehet; ha a gyülés állam-, vagy közrendellenes, avagy állami és magántestületek, vagy személyek ellen irányuló tárgyakkal akar foglalkozni, vagy ha a gyülés czélja már maga büntetendő cselekmény (pl. bűntett vagy vétség magasztalása, valamely törvény vagy kormányrendelet, hadiparancs stb. elleni izgatás). Megtagadható a tudomásulvétel, ha a gyülés tárgya egyenesen az államhatalom támadása, vallásfelekezetek között viszály támasztása, egyes társadalmi osztályok elleni izgatás; továbbá, ha az egybehivók személye nem nyujt kellő garancziát arra, hogy a gyülésen nagyobb mérvü törvénytelenségek és rendellenességek előfordulni nem fognak.

Megtagadható a gyülés közérdek szempontjából, nagyobb nemzeti és egyházi ünnepek, a hazát vagy uralkodó családot ért nagyobb öröm vagy gyász alkalmából, ha a gyülés tartásának leplezett czélja az ünnepség s az ünnepies hangulat vagy gyásznak megrontása s a közérdeklődésnek bizonyos ünnepies aktusoktól való elvonása, szóval disszonanczia vegyitése a nemzeti közöröm vagy közgyász hangjai közé.

Megtagadható közérdekből a gyülés nagyobb méretü munkássztrájkok, továbbá járványos betegségek esetén; ha a gyülés czélja valamely külföldi államellenes irányu mozgalomhoz való csatlakozásnak kifejezést adni; ha a gyülésnek leplezett czélja valamely rendzavaró felvonulás vagy tüntetés tartása lenne. Végül, ha a hely, melyen a gyülést tartani akarják, nem megfelelő, nevezetesen, ha oly utczában vagy téren akarnák megtartani, ahol a forgalom és közlekedés rendkivül élénk, s ezáltal huzamosabb időre megakadályoztatnék; ha az országgyülés tanácskozása esetén a tanácskozási helynek, az uralkodó itt tartózkodása esetén a tartózkodás helyének közvetlen közelében szándékoltatnék tartatni, s igy demonstráczió jellege lenne stb. stb. Ha a bejelentők a gyülést zárt helyen szándékoznak megtartani, a rendőrhatóság terjeszsze ki figyelmét arra is, vajjon a helyiség közrendészeti, épitésrendőri vagy közegészségügyi tekintetben nem esik-e kifogás alá?

Nagyjában ezek volnának azon okok, amelyeknek fenforgása esetén a rendészeti hatóság feje a gyülés bejelentését tudomásul venni nem köteles. De általános elvként szolgáljon azon szempont, hogy ezen fontos kérdést a lehető legliberálisabban kell kezelni. Kicsinyeskedésnek, álürügyek keresésének helye nincsen, és a gyülés bejelentését a rendőrhatóság, hacsak a legnyomatékosabb és a legigazabb körülmények a betiltást mulhatatlanul szükségessé és feltétlenül indokolttá nem teszik, mindenkor vegye tudomásul.

Egyébként a rendőrhatóságnak a gyülekezési jog gyakorlása körüli diszkréczionális jogát képezi a gyülés bejelentésének pozitiv vagy negativ tudomásul vétele. Irott jogszabály e tekintetben ugyszólván nincsen. Csupán az 1340/894. eln. res. számu belügyminiszteri rendelet tartalmaz ily irányu rendelkezéseket, amely szerint „oly nyilvános gyülések, melyeken egy munkaszünetelés egész állása, s annak érdekében tett intézkedések adatnak elő, az összebeszélés módozatai állapittatnak meg, a tömeges összebeszélés és munkaszünteltetés tovább folytatására szükséges lépések határoztatnak el, nem engedélyezendők, illetőleg ha valamely más czél alatt bejelentett gyülések ily összebeszélésekre használtatnának fel, azok feloszlatandók."

Azóta azonban sokkal liberálisabb szellemben kezeltetik ezen kérdés. A sztrájkjogot az anyagi helyzetén javitni akaró munkásságtól elvitatni nem lehet, és nézetem szerint a gyülekezési szabadság korlátozása lenne megtagadni egy munkásgyülés megtartását csak azért, mert az anyagi helyzetük javitásának kivivására felhasználható végső fegyverüknek, a munkamegszüntetésnek, a sztrájknak módozatait és miként való használatát megbeszélni és elhatározni akarják.

Ezen már tul vagyunk és tul kell lennünk akkor, amikor teszem azt Francziaországban a sztrájkjog törvénybe van iktatva. De ezen kérdésre különben még később rátérek.

Amint emlitém, irott jogszabályunk a gyülekezési jogról és szabadságról nincsen.

De ennek daczára a gyülekezési szabadság korlátlan, és ha nem is köztörvényben gyökerező, hanem természetes, és a szokás által is szankczionált jog.

És csupán az állam és közület érdekéből és természetéből kifolyólag illeti meg a rendőrhatóságot, mint az államrendészet ellátására hivatott szervet a gyülésbejelentések tudomásul vételének vagy nem vételének joga. Itt lenne azonban az ideje immár, hogy a gyülekezési jog köztörvényileg állapittassék meg, hogy ugy a gyülekezési szabadságon ejtett sérelmek, valamint a gyülekezési szabadsággal való visszaélések törvényben szankczionált tilalmakkal legyenek megtorolva, illetve meggátolva.

Itt emlitem meg a gyülések bejelentése tárgyában kelt 3441/1897. eln. sz. fk. rendeletet.

Eszerint az előleges bejelentés nélkül megtartott népgyülés feloszlatandó. A feloszlatást olyképen kell eszközölni, hogy egy hatósági tisztviselő az egybegyülteket a szétoszlásra a törvény

nevében felszólitja, s ha ezen felszólitásának sikere nem lenne, a czélnak megfelelő komolyabb rendszabályok is alkalmazhatók.

A törvényes bemutatási záradékkal ellátott alapszabályokkal biró egyletek, testületek, szövetkezetek és társulatok által alapszabályaik értelmében tartandó rendes és rendkivüli, köz- és választmányi gyülések, ugyszintén valamely egylet, testület vagy szövetkezet által egybehivott értekezletek hatósági bejelentés kötelezettsége alá nem esnek. A kifejlett joggyakorlat szerint Budapesten, szintugy Ujpest és Rákospalota területén megtartandó gyülések a főkapitányságnál jelentendők be.

Ellenben akár egyesek, bizottságok, vagy valamely egylet, testület, szövetkezet vagy társulat által bármi czélra egybehivott, mindenki által látogatható gyülésekre nézve fennáll a hatósági bejelentés kötelezettsége. A feloszlatás mindig rendőrtisztviselő, és pedig lehetőleg az intéző rendőrséghez tartozó tisztviselő által eszközlendő. Oly esetekben, amidőn kétely merül fel az iránt, hogy valamely gyülés feloszlatandó-e vagy sem, rövid uton a főkapitánysághoz jelentés teendő.

Jogszabályok:

a) Nyilvános gyülések fogalma.

2541. sz. eln. 906. A m. kir. belügyminiszter urnak a népgyülések tárgyában 1898. évi 766. eln. sz. a. kiadott rendelet kiegészitése tárgyában f. évi márczius 19-én 2309. eln. sz. a. kiadott rendelete:

Hivatali elődöm 1898. évi február hó 13-án 766. eln. sz. a. kelt rendeletével népgyüléseknek hatósági engedély nélkül való tartását kihágásnak minősitette. Azt tapasztaltam, hogy a hatóságok ezen rendeletet gyakran tévesen értelmezik, amennyiben azt csak a szabadban vagy nyilvános helyiségekben tartott gyülésekre alkalmazzák. Minthogy azonban a gyülekezéseknek nyilvános közjogi jellegét nem annyira azoknak külső formája, mint inkább czélja és tárgya állapitja meg, szükségesnek tartom kijelenteni, hogy bármily előzetesen egybehivott összejövetel, melynek czélja a közügyek megvitatása, azoknak irányitása és ezekre vonatkozó határozathozatal, oly gyülekezetnek tekintendő, mely az elől idézett rendelet intézkedései alá esik.

Budapest, 1906. márczius 19-én.

Kristóffy s. k., belügyminiszter.

b) A gyülések bejelentése.

3441/fk. eln. 1897. sz. a. körrendelet.

Tapasztaltatván, hogy egyes rendőrtisztviselők a gyülésekre vonatkozó bejelentési kötelezettség iránt kellőkép tájékozva s a be nem jelentett gyülésekkel szemben követendő eljárással tisztában nincsenek, ezennel netáni illetéktelen jogos panaszokra alkalmat szolgáltatható rendőri beavatkozás megelőzése czéljából az összes rendőrtisztviselők figyelmét az 1848. évi 216. és 1868. évi 128. sz. magas belügyminiszteri rendeletek azon intézkedéseire felhivom, mely szerint azok, kik népgyülést összehivni szándékoznak, ennek idejét, helyét és czélját legalább 24 órával a hatóság főnökének irásban bejelenteni tartoznak, továbbá, mely szerint minden népgyülés, mely előleges bejelentés nélkül tartatnék meg, a hatóság által feloszlatandó. A feloszlatás olykép eszközlendő, hogy egy hatósági tisztviselő az egybegyülteket a szétoszlásra a törvény nevében felszólitja s ha ennek sikere nem lenne, a czélnak megfelelő komolyabb rendszabályok is alkalmazhatók.

Ebből folyólag a törvényes bemutatási záradékkal ellátott alapszabályokkal biró egyletek, testületek, szövetkezetek és társulatok által alapszabályaik értelmében tartandó rendes és rendkivüli köz- és választmányi gyülések, valamint egyesek vagy bizottságok, vagy valamely egylet, testület, szövetkezet, vagy társulat által egybehivott értekezletek hatósági bejelentés kötelezettsége alá nem esnek és igy azon körülmény tehát, hogy ily gyülés vagy értekezlet, a székesfőváros, Ujpest és Rákospalota területére nézve a kifejlett joggyakorlat szerint illetékes főkapitányságnál bejelentve nem lett, a gyülés vagy értekezlet feloszlatásának indokául nem szolgálhat.

Ellenben minden egyesek, bizottságok vagy valamely egylet, testület, szövetkezet, vagy társulat által bármi czélra egybehivott, mindenki által látogatható gyülésekre nézve fennáll a hatósági bejelentés kötelezettsége s ily gyülések, amennyiben bejelentés nélkül megtartatnának, mindig feloszlathatók.

A feloszlatásra vonatkozólag pedig elrendelem, hogy az a fent hivatkozott magas belügyminiszteri rendelet vonatkozó intézkedésének megfelelően mindig rendőrtisztviselő, lehetőleg az intéző rendőrséghez tartozó tisztviselő által eszközlendő s hogy oly esetekben, midőn kétely merül fel az iránt, hogy valamely gyülés feloszlatandó-e vagy sem, rövid uton a főkapitánysághoz jelentés teendő.

Budapesten, 1897. évi márczius hó 12-én.

Rudnay Béla, s. k. főkapitány.

c) Gyülések feloszlatása tárgyában.

2845. eln. fk. 1907. Előfordult, hogy a végrehajtó rendőrség egyik tisztje oly egyletnek, melynek jóváhagyott alapszabályai vannak, alapszabályszerü gyülését, — mielőtt meggyőződött volna, hogy ezen gyülés bejelentési kötelezettség alá esik-e vagy sem — feloszlatta.

Nehogy ily helytelen és a hatóság tekintélyének is ártó intézkedés megismétlődjék, tudomásulvétel és szigoru szemmeltartás végett közlöm, hogy az 1848. évi 216. és 1868. évi 128. sz. belügyminiszteri rendelet értelmében, csak a bárki által látogatható nyilvános gyülésekre nézve áll fenn a hatósági bejelentés kötelezettsége s csak ily gyülések oszlathatók fel, ha bejelentés nélkül tartanák meg.

Törvényes bemutatási záradékkal ellátott egyleteknek s az országos jellegü munkásegyesületek alapszabályilag megállapitott helyi szerveinek (fiókegylet, helyi csoport, szakosztály) alapszabályszerü gyülései, összejövetelei bejelentési kötelezettség alá nem esnek, még akkor sem, ha azokat nem a saját egyleti helyiségükben tartják.

A gyülések feloszlatására vonatkozólag elrendelem, hogy azt lehetőleg az intéző rendőrséghez tartozó tisztviselő hajtsa végre, aki is személyes felelősség terhe mellett a legnagyobb körültekintéssel járjon el s kétség esetében rövid uton a főkapitánysághoz tegyen jelentést.

Budapest, 1907. márczius hó 23-án.

Dr. Boda Dezső, s. k., főkapitány.

3. Mik a hatósági biztos teendői a nyilvános gyüléseken?

A szocziáldemokratáknak a társadalmi rend átalakitására irányuló, a munkásoknak helyzetük, a munkabérviszonyok javitását czélzó törekvései leginkább az általuk rendezett népgyüléseken és népgyülések által, mint erre legalkalmasabb és legczélszerübb módon propagáltatnak.

Ezeken nyilik tér leginkább az eszmék terjesztésére és a szervezkedésre. Az államrendészeti hatóságnak tehát legfőként itt kell ellenőrzési jogát gyakorolnia.

A rendőrhatóság feje, ha a gyülés bejelentését tudomásul veszi, az államhatalom képviselője gyanánt hatósági biztost küld ki a gyülésre.

Előreláthatólag fontosabb és népesebb gyülésekhez a hatósági biztos gyorsirót, a szükséghez képest tolmácsot s megfelelő számu egyéb segédszemélyzetet is visz magával; magától értetődvén, hogy a gyülés tudomásulvételével egyidejüleg karhatalomról is gondoskodik.

A hatósági biztos kötelessége ügyelni arra, hogy az előlegesen bejelentett és tudomásul vett tárgysorozat betartassék. Joga és kötelessége megakadályozni azt, hogy a tárgysorozatba fel nem vett kérdés vagy inditvány tárgyaltassék. Kötelessége továbbá a szóval elkövetendő büncselekményeket és törvénytelenségeket megakadályozni.

Államellenes, lázitó, felség- és törvénysértő büncselekmények és kihágások elkövetésére izgató beszédek tartása megakadályozandó.

Ügyelni kell arra, hogy a szónokok által a napirend betartassék, hogy a gyülésen a közrend, a köz-, vagyon- és életbiztonság megóvassék és semmiféle oly dolgok elő ne adódjanak, melyek a köztörvényekbe, vagy a közerkölcsiségbe ütköznek.

Ha a hatóság képviselője a gyülésen meg nem engedhető cselekményt észlel, kötelessége azt meggátolni.

Nevezetesen kötelessége a szónokot 1. ha a napirendre tüzött tárgytól eltérne; 2. ha a fennálló társadalmi rend, vagy államforma ellen lázitani kezdene; 3. ha egyes osztályok vagy vallásfelekezetek ellen nyilvánvalóan izgatna; 4. ha a felséget, a biróságokat, vagy egyéb közhatóságokat sértegetné, vagy eljárásukat guny és nevetség tárgyává tenni akarná; 5. ha a köztörvények, az ezeket végrehajtó, magyarázó, pótló vagy önállóan intézkedő kormány- és hatósági rendeletek elleni engedetlenségre és ellenszegülésre izgatna; 6. ha büncselekményeket szándékoznék magasztalni és feldicsérni, avagy 7. ha büncselekmény elkövetésére intézne felhivást, az elnök utján figyelmeztetni s eredménynélküli figyelmeztetés után tőle a szót megvonni.

A figyelmeztetés a gyülés elnöke utján intézendő a szónokhoz; amennyiben azonban a gyülés elnöke a figyelmeztetést nem eszközölné, vagy nem a hatósági biztos által kivánt módon és modorban, esetleg sértő, vagy kicsinylő kommentárral kisérve, vagy gunyos módon tenné meg, — jogában áll a hatósági biztosnak azt közvetlenül intézni a szónokhoz.

Ha ez a figyelmeztetést semmibe sem venné, a szót meg kell vonni tőle. A szómegvonás szintén a gyülés elnöke utján eszközlendő, de ha ez a hatósági rendeletnek eleget tenni vonakodnék, vagy az ő felhivása foganat nélkül maradna, ezt a hatósági biztos közvetlenül is eszközölheti. Ezenfelül azon szónok, ki beszédével törvénysértést vagy büntetendő cselekményt követett el, feljelentendő. Ha a hatósági képviselő több izben eszközölt s az elnök utján az egyes szónokokhoz intézett figyelmeztetései eredményre nem vezetnek, illetve, ha az elnök nem tud, vagy nem akar azoknak foganatot szerezni, ha a szónokok azokat nem respektálják, vagy a gyülésen résztvevők azok ellen zajos tiltakozást kisérelnek meg, a hatósági biztosnak jogában áll a gyülést feloszlatni. Ugyancsak jogában áll megtenni ezt azon esetben is, ha a gyülés lefolyása rendkivül zajossá fajul, a kedélyállapotok izgatottakká kezdenek válni, a figyelmeztetésnek és rendreintésnek nincs foganatja s az elnök rendet teremteni nem tud, ugy hogy a gyülést folytatni és rendes mederbe terelni nem lehet s alaposan lehet tartani attól, hogy folytatása esetén törvénytelenségek és rendzavarások fognak elkövettetni.

Feloszlatandók, mint már emlitém, a bejelentés nélkül, vagy a tudomásulvétel megtagadása ellenére rendezett gyülések. Az ezeken résztvevők fel is jelentendők.

Feloszlatandó a gyülés az esetben is, ha a tárgysorozatba fel nem vett kérdést kisérelnének meg tiltakozás daczára tárgyalni; ha a gyülés oly fordulatot vesz, mely a jelenlévők személyes biztonságát s a közrendet veszélyezteti.

Általános irányelvként lebegjen a hatósági biztos szemei előtt, hogy a szólás és gyülekezés szabadságát, ezen szent és féltve őrzött alapjogokat valamiképen meg ne sértse, másrészt pedig, hogy a szólásszabadsággal való visszaélést meggátolja és rendellenességet meg ne türjön, az állami és társadalmi rend ellen intézett támadásokat ellenőrizze és a szükséghez képest ellensulyozza.

Ügyelnie kell továbbá nem csupán a szónok által elmondot-

takra, hanem az esetleges közbeszólásokra is. Azért rendkivül óvatosnak és körültekintőnek kell lennie s összes figyelmét a gyülésen történtekre kell összpontositania.

A hatósági biztos utasitsa vissza a hatóságok ellen intézett szidalmakat, alaptalan és méltatlan támadásokat. Ne engedje meg, hogy a kormányt és annak egyes tagjait durva módon szidalmazzák, hogy a törvényhozást sértegessék, hogy a biróságok határozatait ócsárolják, a köztörvényeket gáncsolják.

Természetesen a kritikát meg kell engedni és nem ok még a közbelépésre az sem, ha ez a kritika igazságtalan és durva is. A hatóság, a törvény tekintélye oly magasan felette áll az illetéktelen, jogosulatlan és igazságtalan kritika támadásainak, hogy ennek piszkos hullámai nem érhetnek fel hozzá.

Azért a hatósági biztosnak önmérsékletre is szüksége van és higgadtan tartozik mérlegelni és megfontolás tárgyává tenni a közbelépésre okot adható cselekmény jelentőségét.

Hogy mikor kell közbelépnie, az semmiféle törvényben vagy jogszabályban megállapitva nincsen, de nem is lehet; ez az ő józan belátásától és helyes jogérzékétől függ, ez az ő diszkréczionális joga; ugyszintén annak meghatározása is, hogy mikor és mily körülmények között szükséges és kell a gyülést feloszlatnia. Neki kell mérlegelnie a körülményeket, meggondolás és megfontolás tárgyává tenni a dolgot; önkényesen, vagy ötletszerüen eljárnia nem szabad, mert ezzel megsértené a gyülekezési és szólásszabadságot és visszaélne hivatalos hatalmával.

Felmerült a kérdés, hogy megvonandó-e a szólás joga valakitől, ha magánszemély ellen, vagy a hatóságok és kormány egyes megnevezett tagjai ellenében becsületsértő, vagy rágalmazó kifejezéseket használ? Nézetem szerint: igen.

Hogy a büncselekmény csak magánvádra, vagy felhatalmazás alapján üldözhető, az a dolgon mit sem változtat; mert a rendőrségnek, mint rendészeti és praeventiv intézkedések megtételére is hivatott hatóságnak kötelessége megakadályozni a magánvádra üldözendő büncselekményeket, sőt még az ilyen kihágásokat is, már a közrend szempontjából is, mint a hogy tényleg meg is akadályozza; teszem azt a szemérem elleni büntetteket és vétségeket, minden testi sértést, a jogtalan elsajátitást, a vagyon elleni kihágásokat stb.; megakadályozza, ha a büncselekmény a tudomására jut, azután megkérdezi sértettet, hogy kivánja-e a tettes megbüntetését? s csak sértett tagadó válasza esetén nem jár el tettes ellen. A büncselekmény azonban, legyen az hivatalból avagy magánvádra üldözendő, minden esetben, ha lehetséges, megakadályozandó és feljelentendő, már csak azért is, mert

annak elkövetésekor a hatósági közeg nem tudhatja, hogy sértett kiván-e tettes ellen bünvádi eljárást vagy sem? s mert igy kivánja ezt a köz-, a vagyon-, személy- és életbiztonságnak megóvása is. A becsület elleni büncselekményeknél is ez az eljárás.

A gyülésen elkövetni szándékolt becsületsértés és rágalmazás még azért is meggátolandó, mert a sértett rendesen nincs jelen s nem áll módjában védekezni; de mert végül oly napirenddel, mely valakinek becsmérlését és rágalmazását is felvenné a tárgysorozatba, gyülés nem engedélyezendő s nem is engedélyeztetik s igy ha egy szónok valakit szidalmazni és becsmérelni kezd, ezzel feltétlenül eltér a napirenden lévő tárgytól s már e czimen is jogosult őt a hatósági biztos figyelmeztetni s meddő intés után tőle a szót megvonni.

Végül felemlitem, hogy a hatósági biztos kötelessége azon intézkedések megtétele is, melyek által a gyülésen résztvevőknek testi biztonsága megvédelmeztetik s az általános rendőri és közbiztonsági érdekek megóvatnak; e czélból ügyelnie kell arra, hogy a gyülés szinhelyéül szolgáló helyiség tüz- és életbiztonsági szempontból veszélytelen legyen; a kijáratok nyitva tartassanak; az elnökség asztala hozzáférhető helyen helyeztessék el; a karhatalom kifejtése s egyéb rendőri intézkedések szabadon és akadálytalanul való eszközölhetése lehetséges legyen s ugy a hatósági képviselő, mint a gyülésen résztvevők szabadon és akadálytalanul ki- és bejárhassanak. E tekintetben a 7658/897. sz. fk. rendelet tartalmaz rendelkezéseket.

Eszerint azon kérdés eldöntéseképen, vajjon a gyülésekre kirendelt tisztviselők, az ily irányu intézkedések megtételére a gyülés rendezői, illetve annak elnökségének ellenszegülésével szemben is jogositva vannak-e vagy sem, a következőket rendeli: Ha a hatósági biztos azt tapasztalja, hogy a helyiség berendezésénél fogva a résztvevők testi épsége veszélyeztetve, vagy a netáni karhatalom kifejtése lehetetlenné téve volna, a gyülés megkezdése előtt a rendezőkkel egyetértve, de szükség esetén azok akarata ellenére is intézkedik, hogy ugy az ő, mint embereinek, valamint a gyülésen résztvevőknek akadálytalan ki- és bejárása minden módon lehetővé tétessék.

Ezzel főbb vonásokban és általánosságban vázoltam a rendőrhatóságok rendkivül fontos tevékenységét a gyülések ellenőrzése körül. Konkrét szabályokat e tekintetben felállitani nem lehet s mindig az adott körülményektől függ, hogy mikor vezesse a rendőrhatóság képviselőjét intézkedéseinél a higgadt és bölcs mérséklet és mikor az ellentmondást nem türő szigor és határozottság!

Meg kell jegyeznem végül, hogy a megtartott gyülésekről azoknak befejezése után köteles a kiküldött hatósági biztos a történteket világosan feltüntető irásbeli jelentést tenni, amely jelentés lehetőleg azonnal, vagy másnap reggeli 8 óráig a főkapitányságához beküldendő.

A hivatkozott jogszabályok a következők:

a) *Közbiztonsági intézkedések a gyüléseken.*

7658/eln. 1897. számu rendelet.

Az a kérdés merült fel, hogy a gyülésekre hatósági biztos minőségben kiküldött r. tisztviselők jogositva vannak-e oly intézkedések megtételére, melyeket a gyülésen résztvevőknek testi biztonsága s egyáltalában általános rendőri és közbiztonsági érdekek szempontjából foganatositani szükségesnek tartatik és vajjon ezen intézkedéseket a gyülés rendezői, illetve annak elnökségének ellenszegülésével szemben is megtehetik-e?

Ezen kérdés eldöntésére a gyülésekre kirendelt tisztviselők miheztartása s jövőben való alkalmazkodása végett következőket rendelem.

Minden oly esetben, midőn a hatósági biztos minőségben kiküldött r. tisztviselő a gyülés szinhelyéül szolgáló helyiség fekvése, berendezése, a kijáratok elégtelensége, avagy az elnökség asztalának helyzete tekintetében azt tapasztalja, hogy ezen berendezés által a gyülésen résztvevők testi biztonságát veszélyeztetik, vagy hogy azok szükség esetén a karhatalom kifejtésének, vagy egyéb rendőri intézkedések szabadon és akadálytalan való eszközölhetését lehetetlenné teszik, a hatósági biztos nemcsak jogositva, de kötelezve van, hogy már a gyülés megkezdése előtt, de lehetőleg a gyülés rendezői, illetve az elnökséggel egyetértve, de szükség esetén annak akarata ellenére is kellő módon intézkedjék arra nézve, hogy ugy a gyülésen résztvevők, mint az ő akadálytalan ki- és bejárása minden móden lehetővé tétessék.

Budapesten, 1897. évi junius hó 11-én.

Rudnay Béla, s. k. *főkapitány.*

A büntetőtörvény vonatkozó §-ai:

b) *A felségsértés.*

1878: V. t.-cz.

126. §. A felségsértés büntettét követi el:

1. aki a királyt meggyilkolja vagy szándékosan megöli, vagy ezen cselekmények valamelyikének véghezvitelét megkisérli;

2. aki a király testi épségét megsérti, vagy őt az uralkodásra képtelenné teszi;

3. aki a királyt az ellenség hatalmába adja, vagy az uralkodásnak gyakorlatában akadályozza, vagy személyes szabadságától erőszakkal vagy fenyegetéssel megfosztja;

4. aki az előbbi két pontban meghatározott valamelyik cselekmény véghezvitelét megkisérli.

127. §. A felségsértés büntettét képezi azon cselekmény is, mely közvetlenül arra van irányozva, hogy:

1. a trónöröklés rendje erőszakkal megváltoztassék;

2. a magyar állam alkotmánya, vagy a magyar államot képző országok közt fennálló államközösség, vagy a magyar állam és az osztrák-magyar monarchia másik állama közt fennálló kapcsolat erőszakkal megváltoztassék;

3. a magyar államnak, vagy az osztrák-magyar monarchia másik államának területe, vagy ezeknek valamelyik része erőszakkal idegen uralom alá jusson, vagy azon államtól, amelyhez tartozik, erőszakkal elszakittassék.

128. §. A felségsértés a 126. §. 1. pontja esetében halállal, a 2. és 3. pontja esetében életfogytig tartó fegyházzal, 4. pontja esetében pedig tiz évtől 15 évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

129. §. Aki a 127. §. 1. és 2. pontjaiban meghatározott felségsértést elköveti: tiz évtől tizenöt évig terjedhető államfogházzal büntetendő.

Aki pedig a 127. §. 3. pontjában meghatározott felségsértést követi el: életfogytig tartó fegyházzal büntetendő.

130. §. A 126. §-ban meghatározott felségsértés elkövetésére létrejött szövetség, ha ehhez a büntett véghezvitelére czélzó előkészületi cselekmény nem járul: öt évig terjedhető fegyházzal, ha pedig ily előkészületi cselekmény is követtetett el: öt évtől tiz évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

131. §. A 127. §. 1. és 2. pontjaiban meghatározott felségsértés elkövetésére létrejött szövetség, a 130. §-ban meghatározott megkülönböztetés szerint öt évig, — illetőleg öt évtől tiz évig terjedhető államfogházzal büntetendő.

Ugyanezen megkülönböztetés szerint öt évig, illetőleg öt évtől tiz évig terjedő fegyházzal büntetendő a szövetség: ha az a 127. §. 3. pontjában meghatározott büntett elkövetése czéljából jött létre.

132. §. A szövetség létrejött, ha két vagy több személy a felségsértés elkövetését közös egyetértéssel elhatározza.

133. §. Aki anélkül, hogy ez iránt mással szövetkezett volna, a 126. §-ban meghatározott felségsértés elkövetésére előkészületeket tesz: öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

134. §. Aki gyülekezeten nyilvánosan, szóval, vagy aki irat, nyomtatvány, képes ábrázolat terjesztése, vagy közszemlére kiállitása által, a felségsértés elkövetésére egyenes felhivást intéz — amennyiben az irat vagy nyomtatvány, vagy képes ábrázolat tartalmát, illetőleg jelentését tudta: öt évtől tiz évig terjedhető államfogházzal büntetendő.

Ha a felhivás teljesen sikertelen maradt: a büntetés öt évi államfogházat nem haladhat tul.

138. §. A jelen fejezetben meghatározott büntettek miatt, a szabadságvesztés büntetés mellett a hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztése is megállapitandó.

c) *Az alkotmány, a törvény, a hatóságok, vagy a hatósági közegek elleni izgatás.*

1878: V. t.-cz.

171. §. Aki valamely gyülekezeten nyilvánosan, szóval, vagy aki nyomtatvány, irat, képes ábrázolat terjesztése, vagy közszemlére kiállitása által, büntett vagy vétség elkövetésére egyenesen felhi, ha a büntett vagy vétség elkövettetett: mint felbujtó büntetendő.

Ha pedig a felhivás eredménytelen maradt, amennyiben az a jelen törvény külön rendeletei alá nem esik: két évig terjedhető államfogházzal és kétezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

172. §. Aki a 171. §-ban meghatározott módon a törvény ellen, vagy aki hatóságoknak törvényes hatáskörükben kiadott rendelete, meghagyása, határozata ellen engedetlenségre egyenes felhivást intéz vagy terjeszt: két évig terjedhető államfogházzal és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Ugyanezen büntetés éri azt: aki a 171. §-ban meghatározott módon,

valamely osztályt, nemzetiséget, vagy hitfelekezetet gyülöletre a másik ellen, ugyszintén azt is, aki a tulajdon, vagy a házasság jogintézménye ellen izgat.

173. §. Öt évig terjedhető államfogházzal büntetendő az: aki a 171. §-ban meghatározott módon a király személyének sérthetetlenségét, a trónöröklés törvényes rendjét, az alkotmányos államformát, vagy a törvény kötelező erejét megtámadja; ugyszintén az is, ki az alkotmány egyes intézményei, a monarchia másik államával fennálló kapcsolat, vagy a magyar államot képező országok közt fennálló államközösség ellen, avagy a királynak, az országgyülésnek, az országgyülési bizottságoknak, vagy a közös ügyek tárgyalására hivatott bizottságnak törvényes joga ellen lázit.

174. §. Aki a törvény által büntettnek, vagy vétségnek nyilvánitott cselekményt a 171. §-ban meghatározott módon magasztal, vagy valamely büntett, vagy vétség elkövetőjét annak elkövetése miatt azon módon feldicsér, vagy nyilvánosan kitüntet, hat hónapig terjedhető fogházzal büntetendő.

A bünvádi eljárás csak akkor indithatό meg, ha a cselekmény elkövetése után három hó alatt a biróságnál feljelentetett.

4. Az egyletek ellenőrzése.

A rendőrhatóságnak, mint államrendészeti funkcziót teljesitő szervnek az egyletekre kiterjedő hatásköre, mint már emlitém, az egyesületi erőtől ugy az álladalmi életre, mint az egyesnek érdekeire származható veszélyek elháritására terjed és az egyletek feletti felügyeletben és müködésük ellenőrzésében nyilvánul meg.

A rendőrség feladata leginkább az ugynevezett munkásegyletek müködésének ellenőrzésére irányul. Az igazi munkásegyletek czélja lenne a munkásoknak a munkaadókhoz való viszonyát javitani, az u. n. munkáskérdést, a munkásjólétet előbbre vinni.

Az egyletek feletti állami felügyelet közvetlen gyakorlása a törvényhatóságot illeti meg.

A fővárosban tehát a tanács, illetve ennek exponensei: a kerületi elöljáróságok hivatvák az egyesületeknek — autonomiájuk sérelme nélküli — ellenőrzésére.

A rendőrséget tehát e tekintetben, hogy ugy mondjam, csak kisegitő hatáskör illeti meg, mely a tapasztalt kihágások és törvénytelenségek feljelentésében, a szabályellenesen alakult, alapszabály nélkül vagy ellenesen müködő és feloszlatott egyletekben való részvétel által elkövetett kihágások feletti büntető bíráskodásban, s a feloszlatásnál esetleg szükséges segédlet szolgáltatásában nyilvánul meg.

Ezen okból tehát az egyletekkel szemben való államrendészeti felügyelet gyakorlásának mikéntjét és módozatait bővebben ismertetni nem fogom, hanem csupán röviden megemlitem, hogy az 1873. évi 1394. sz. belügymin. rendelet szerint az egyesületek müködésének ellenőrzésére elsősorban a törvényhatóság hivatott;

hogy az 1508/875. sz. belügymin. körrendelet értelmében minden egylet megkezdheti ideiglenes müködését 40 nappal alapszabályainak a miniszteriumba történt jóváhagyás czéljából való felterjesztése, illetve beérkezte után, ha ez idő alatt azokra észrevétel nem tétetett és hogy munkásegyleteknek csak azok tekintetnek, melyek az ipartörvény értelmében alakittatnak és másnemü egyletek, habár munkások által alakittatnak is, csak oly tekintet alá esnek, mintha bármely, nem munkával foglalkozó egyének által alakittatnának; hogy politikai és munkásegyleteknél egyleti tag csak magyar honpolgár lehet; továbbá, hogy az 1136/1898. sz. belügymin. rendelet az alapszabály nélkül vagy szabályellenesen alakult és müködő, vagy szabályszerüen alakult, de jogérvényes határozattal feloszlatott vagy felfüggesztett egylet vezetésében, gyüléseiben vagy bármiféle müködésében való részvételt, továbbá egyletnek a fentebb emlitett szabályok ellenére való alakitását kihágásnak minősiti és 15 napig terjedhető elzárással és 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel rendeli büntetni; végül, hogy a 2219. 1898. sz. belügymin. rendelet a munkásegyletekkel szemben gyakorlandó hatósági ellenőrzésnek hatályosabbá tételét rendeli el.

Mindezen kérdésekkel bővebben nem foglalkozom, csupán megemlitem még, hogy az ujabb irányzat a munkásegyletek müködését, illetve ennek ellenőrzését a legliberálisabb irányban rendeli eszközölni. A miniszteriumnak még 1904. évben a főváros törvényhatóságához intézett rendelete értelmében a munka feltételeinek módositására irányuló mozgalom és szervezkedés a mai gazdasági élet oly jogos és törvényes eszközének tekintendő, hogy valamely munkás-szakegyesület csak azért, mert annak vezetősége kedvezőbb munkabér elnyerésére irányuló mozgalomban részt vesz, fel nem oszlatható még abban az esetben sem, ha ez a szakegyesület alapszabályszerü czéljai közé nincs is felvéve. Természetesen e müködésnek a törvényes kereteken belül kell mozogni és az egyes munkás szabad elhatározását erőszakos fenyegetéssel, tettleges bántalmazással, vagy más büntető cselekménynyel befolyásolni nem szabad. Az egyes munkások szabad elhatározását korlátozó terrorisztikus müködés kifejtése tiltva van, mert ez esetben a szakegylet feloszlatandó. A szakegyletek mikénti ellenőrzését nem tárgyalom; csupán csak annak megemlitésére szoritkozom, hogy az esetben, ha alapos a gyanu, miszerint egy szakegylet törvényellenes üzelmekkel foglalkozik, pl. birói határozattal elkobozni rendelt lapokat tart; ha felmerül a gyanu, hogy államellenes, meg nem engedett czélokra adományokat gyüjt stb. stb.: a rendőrhatóság, mint rendőri büntető biróság, vagy mint bünügyi nyomozó szerv is tarthat a kihágási feljelentés, illetve birói meghagyás alapján, nyilt rendelettel, a szabá-

lyokban, illetve birói végzésben előirt korlátok betartása mellett a szakegyletben házkutatást, s a bünjeleket lefoglalhatja.

Az eljárás nem lehet statáriális; figyelembe veendő a liberális szempont és a jogszabály által előirt keretek betartása.

A hivatkozott miniszteri rendeletek a következők:

a) A m. kir. belügyminiszternek 1873. április 27-én 1394. sz. alatt valamennyi törvényhatósághoz intézett rendelete, az egyesületek ellenőrzése tárgyában.

Azon tényezők közt, melyek alkotmányos államban a nyilvános életre kiváló befolyást gyakorolnak, alig létezik hatályosabb, mint az egyesülés, mely a közélet ébresztése és fejlesztése által azt nagy mértékben mozditja elő; az ezen üdvös müködéssel váló visszaélés azonban veszélyezteti nemcsak ezen czél elérését, de veszélyessé válhatik magára az államra is.

Nálunk különösen az egyleti ügy, annak jelenlegi fejlődése szerint, törvényhozásilag szabályozva nem lévén, szükséges egyrészt a honpolgároknak a létező törvények iránti tisztelete, másrészt a kormány és a törvényhatóságok tapintatos eljárása, hogy fentartassék az egyesülés szabadsága, emellett azonban a kormány és a törvényhatóságoknak felügyeleti joga ezek müködésére biztositva maradjon.

Ujabb időben több eset fordult elő, hogy alakuló egyesületek müködésüket tettleg megkezdték, be nem várva alapszabályaiknak a törvényes bemutatási záradékkal való ellátását, vagy az alapszabályaikban foglalt hatáskörön tulterjeszkedve, müködésüket egészen más alapon és irányban folytatták, más esetekben ismét azok szabályellenes müködése ellen egyleti tagok által érdekeik megsértése miatt panaszok adattak be.

Nem lehet szándékom a szabad egyesülési jogot korlátolni, mindaddig azonban, mig a törvényhozás e téren is tüzetesebben intézkedni fog, az állampolgárokat az egyletek által szenvedhető károktól lehetőleg megóvni törvényes feladatomul tekintem.

A törvényes felügyelet joga és kötelessége ez egyletek felett elsősorban a törvényhatóságot illeti, ezen kötelesség gyakorolhatása czéljából az alapszabályok egyik példánya mindenkor megküldetik.

Felhivom ennélfogva a törvényhatóságot, hogy a területén eddig létező, valamint az ezentul törvényesen alakulandó összes egyletek müködése és eljárása felett szigoruan őrködjék s különösen arra nézve is erélyesen felügyeljen, hogy azok mindenkor láttamozott alapszabályaik korlátain tul ne menjenek.

Az e részben múlhatatlanul szükséges ellenőrzés gyakorolhatása végett pedig a következőket rendelem:

1. Bármily egylet, a fennálló szabályok szerint, csak alapszabálytervezetének a kir. kormány részéről történt láttamozása után lévén jogositva megalakulni, semmiféle egyletnek a végleges megalakulás és müködés mindaddig meg nem engedhető, mig az egylet tervezői által kidolgozott alapszabálytervezet a kir. kormány részéről a törvényes bemutatási záradékkal elláttatik.

Ha az ily szabálytalan alakulás mégis megtörténnék, az illető egyleti elnök, vagy az, ki a megalakulás alkalmával az elnökséget vitte, a törvényhatóság által saját hatáskörében felelősségre vonandó.

2. A törvényhatóság területén jelenleg létező összes egyletek, társulatok s intézetekről az ·/. alatt mellékelt minta szerint pontos és kimeritő jegyzék készittetvén, legkésőbben f. évi junius hó 15-éig hozzám felterjesztendő.

3. Jövőre félévenként ugyanazon minta szerint a lefolyt félév alatt a törvényhatóság területén alakult, vagy ezen idő alatt megszünt egyletekről, társulatok s intézetekről mindenkor hozzám kimutatás terjesztendő fel. Végre

4. előfordulandó indokolt panaszok esetén a panasz a törvényhatóság által azonnal megvizsgálandó s az állam vagy egyleti tagok érdekében minden szükséges törvényes intézkedés az arra köteles közeg által — felelősség terhe alatt — megteendő; fontosabb esetekben pedig a panaszokról s azok következtében tett intézkedésekről hozzám esetenként haladéktalanul jelentés teendő.

Miről is a törvényhatóságot miheztartás és megfelelő további eljárás végett ezennel értesitem.

Budapesten, 1873. évi április hó 29-én.

Gr. Szapáry s. k.

Kimutatása

N. N. megyében létező mindennemü egyleteknek (kaszinók), takarékpénztáraknak, minden czimü köröknek, jótékonysági és pénzmüveleti társaságoknak és intézeteknek.

Folyó szám	Az egylet vagy kör s intézet czime	Székhelye	Keletkezésének ideje	A hatósági engedély kelte és száma	A tagok száma	Jegyzet

b) Az egyletek tárgyában.

1508/1875. B. M. eln. számu körrendelet.

(Valamennyi törvényhatóságnak.)

Az egyletek nagyrészét illetőleg az alapszabályoknak a szokásos láttamozási záradékkal való ellátása, valamint általában az államérdek szempontjából az egyletekre gyakorlandó főfelügyelet a vezetésem alatti minisztérium hatásköréhez tartozván, hogy ugy a hatóságok, mint azok, kik egyleteket alakitottak vagy jövőben alakitani kivánnak, kellő tájékozással birjanak teendőikre nézve, szükségesnek látom, hogy jelezzem a legfőbb szempontokat, a melyek engem e tekintetben vezetnek.

Az egyesülési jog egyike az állampolgárok legbecsesebb jogainak és én épen azért feladatomnak azt tekintem, hogy ezen jognak élvezetét mentől könynyebbé tegyem és hogy oly intézkedést léptessek életbe, melynél fogva a kormányzati szempontból kifogás alá nem eső egyletek müködése a kormány semminemü mulasztása miatt bizonytalan időre meg ne akasztathassék.

E czélból állapitottam meg azt, hogy — eltérőleg az eddigi gyakorlattól — minden a vezetésem alatti minisztériumnál bejelentendő egylet megkezdhesse ideiglenesen müködését 40 nappal alapszabályainak a minisztériumba lett beérkezte után, ha ez idő alatt azokra észrevétel nem tétetett.

De a mint a jogosult egyleti müködést egyáltalán megkönnyiteni akarom, épen igy kötelességemnek tartom, hogy saját törvényes hatáskörömben megakadályozzam a lehető visszaéléseket.

E czélból, hogy az egyletek és azok tagjai, valamint akik egyleteket alakitani szándékoznak, eleve tudják magukat mihez tartani, ·/. a. mellékelve közlöm azon főbb szempontokat, a melyeket a létező egyletek eljárása feletti köteles felügyeletnél fogva gyakorolni és a jövőben létesiteni szándékolt egyletek megalakulására és további felügyeletére nézve szem előtt tartani kivánok és saját hatáskörömben szem előtt tartani fogok.

Midőn a törvényhatóság figyelmét ezen pontozatokra oly czélból hivom fel, hogy ugy a területén létező egyleteket, valamint azokat, kik ujabban egyleteket alakitani akarnak, adandó alkalommal az azokban előirt megállapodásra figyelmeztesse, ezenkivül még két szempontot kivánok kiemelni.

Az egyik az, hogy a melléklet IX. pontjában foglalt határozmányok az államélet elutasithatlan és előfordult esetekben eddig is szem előtt tartott követelményeit foglalják magukban és hogy az abban jelzett eljárást annál inkább kötelességemnek ismerendem a legnagyobb lelkiismeretességgel követni, mennél inkább meg vagyok győződve arról, hogy a polgárok egyesülési joga biztositásának szempontjából egyedüli legczélszerübb eljárás az, a mely szerint, mig ezen jog gyakorlata teljes szabadsággal megengedtetik, addig minden visszaélés, mely azzal netalán üzetnék, a legnagyobb törvényes szigorral fenyittessék.

A másik az, hogy ép ezen tekintetből ugy az államérdek, valamint az egyleti tagok saját vagyoni érdekében elvárom, hogy a törvényhatóság kebelében létező vagy megalakuló egyletekre az általam jelzett szempontok kiváló figyelembe vételével fogja a jogköréhez tartozó közvetlen felügyeletet gyakorolni és mindannyiszor, a hányszor az egyletek részéről alapszabályaikban meghatározott jogkörük áthágását, valamint törvénybe ütköző és államellenes eljárást fog tapasztalni: mindenek előtt a fennálló törvény és szabályrendeletek értelmében is fog intézkedni s nem késend ily esetekben a további intézkedések elrendelése végett engem értesiteni.

Budapesten, 1875. évi május hó 2-án.

Tisza Kálmán s. k.

Melléklet az 1508/1875. B. M. eln. sz. körrendelethez.

Az egyleti ügyek elintézése, illetőleg engedélyezése és ellenőrzése tekintetéből következő eljárás állapittatik meg.

I.

Mindennemü egylet megalakulhatásának főkelléke, hogy alapszabálytervezetét a m. kir. kormánynak — illetékes törvényhatósága utján — felterjessze.

Ha az ilyképen felterjesztett alabszabálytervezet iránt a kir. kormányhoz lett tettleges beérkezéstől fogva 40 nap lefolyása alatt határozat vagy észrevétel az illető egylet alapszabályaira nézve nem tétetett: müködését ideiglenesen megkezdheti; véglegesen megalakitottnak azonban minden egylet csak akkor tekintetik, ha szabályosan felterjesztett alapszabályai a kormány láttamozásával elláttattak.

II.

Lényegesen különböző czélu egyletek egy czim alatt közös alapszabályokkal nem alakulhatnak és igy külön alapszabálylyal kell alakittatnia:

politikai,
humanisztikus,
nyerészkedési,
közmüvelődési és
gazdászati egyleteknek.

Nemzetiségi egylet csak mint irodalmi és közmüvelődési egylet alakulhat.

III.

Politikai és munkásegyleteknél egyleti tag csak magyar honpolgár lehet.

Tudományos czélu, közmüvelődési és irodalmi egyleteknél, melyekhez a II. szerint a nemzetiségi egyletek is sorozvák, tiszteletbeli tagok idegen állampolgárai is lehetnek, ha megválasztásuk a kir. kormány által jóváhagyatik.

IV.

Politikai és munkásegyleteknél fiókegyletek alakitása meg nem engedtetik.

Másnemü egyleteknél az egyletek czélja, hivatása és természetére való tekintettel fog — az alapszabályok minőségéhez képest — határozat hozatni.

V.

Munkásegyleteknek csak azok tekintetnek, melyek az 1872. évi ipartörvény értelmében alakittatnak.

Másnemü egyletek, habár munkások által alakittatnak is, csak oly tekintet alá esnek, mintha bármily, nem munkával foglalkozó egyének által alakittatnának.

VI.

A nemzeti czim használata egyleteknek nem engedtetik meg.

VII.

Hazai egyleteknek idegen állam czimerének, szineinek vagy jelvényeinek használata nem engedtetik meg.

VIII.

Részvény-egyletek kivételével — községek és testületeknek, ha valamely egyletbe az alapszabályok szerint, mint tagok, be is léphetnek, képviselők által gyakorlandó tanácskozási és szavazási jog nem engedélyeztetik.

IX.

Minden egyleti alapszabályba felveendő, hogy az esetben, ha az alapszabályokban meghatározott czélt és eljárást, illetőleg hatáskörét meg nem tartja, a kir. kormány által, a mennyiben további működésének folytatása által az állam, vagy az egyleti tagok vagyoni érdeke veszélyeztetnék, haladéktalanul felfüggesztetik s a felfüggesztés után elrendelendő szabályos vizsgálat eredményéhez képest végleg fel is oszlattatik, vagy esetleg az alapszabályok legpontosabb megtartására különbeni feloszlatás terhe alatt köteleztetik.

c) A m. kir. belügyminiszter 1898. évi 1136. eln. számu körrendelete valamennyi törvényhatósághoz, a szabályellenesen alakult vagy alakitott, illetőleg a hatóságilag feloszlatott egyletekben való részvételnek kihágássá minősitése tárgyában.

Az 1875. évi május 2-án 1508. eln. sz. a. kelt belügyminiszteri körrendelet értelmében mindennemü egylet megalakulása előtt köteles alapszabálytervezetét — illetékes törvényhatósága utján — a m. kir. kormányhoz felterjeszteni. Ha az ilykép felterjesztett alapszabálytervezetre 40 nap lefolyása alatt határozat nem hozatott, vagy észrevétel nem tétetett, az egyesület működését ideiglenesen megkezdheti ugyan, azonban véglegesen csak akkor alakulhat meg, ha alapszabályai a kir. kormány láttamozásával elláttattak.

Hogy ezen rendelet határozmányainak érvény legyen szerezhető, az 1879. XL. t.-cz. 1. §-a alapján valamely egyletnek a fent emlitett szabályok ellenére való alakulását, illetőleg alakitását, az ekkép alakult vagy szabályszerüen létrejött, de jogérvényes határozattal feloszlatott vagy felfüggesztett egylet vezetésében, gyüléseiben vagy bármiféle működésében való részvételt kihágásnak minősitem és 15 napig terjedhető elzárással és 100 forintig terjedhető pénzbüntetéssel rendelem büntetni.

Budapest, 1898. évi február hó 26-án.

Perczel s. k.

d) A m. kir. belügyminiszter 1898. évi 2219. eln. számu rendelete, valamennyi törvényhatósághoz. A munkásegyletekkel szemben gyakorlandó hatósági ellenőrzésnek hatályosabbá tétele tárgyában.

Számos esetben tapasztalható, hogy szoczialisták által létesitett u. n. szakegyletek és földmivelő munkásegyletek nem az alapszabályaikban megjelölt közmüvelődési czélok elérését tekintik feladatuknak, hanem ily törvényesen megengedett irányu egylet szervezésének örve alatt tulajdonképeni czéljukat legtöbbször a jogrend megzavarása, jelesül az osztálygyülölet felidézése, a tulajdon és törvényes rend ellen való izgatás képezi.

Minthogy az 1873. évi április hó 29-én 1394. sz. a. kelt belügyminiszteri rendelet szerint az egyesületek működésének ellenőrzésére első sorban a törvényhatóság hivatott: szintén a törvényhatóság kötelességei közé tartozik, hogy tudatában ama veszélynek, melyet a laza ellenőrzés maga után vonhat, ezen munkásegyesületek működését kettőzött figyelemmel kisérje és főgondját képezze, hogy az ilyen egyesület az alapszabályokban kitüzött czéltól eltérve, a törvényes rendet veszélyeztető izgatás szervezetévé ne váljék.

Ezen hatósági ellenőrzés hatályosabbá tétele czéljából láttam jórészt szükségét annak, hogy a f. évi február hó 26-án 1136. eln. sz. a. kiadott rendeletemmel, az egyleteknek az 1875. évi 1508. eln. sz. a. kelt belügymin. rendeletben emlitett szabályok ellenére való alakulását, illetőleg alakitását s az ekként alakuló vagy szabályszerüen létrejött, de jogérvényes határozattal feloszlatott vagy felfüggesztett egylet vezetésében, gyüléseiben vagy bármiféle működésében való részvételt kihágásnak minősitsem, ugyszintén ezen szempontból kivánom, hogy az alakuló munkásegyesületek alapszabályainak keretébe oly határozmányok illesztessenek be, melyek a hatóság részére az egyesület működésének hatályos ellenőrzését vannak hivatva szolgálni.

Igy az ilyen egyesületi alapszabályzatba való felvételét kivánom oly határozmányoknak, melyek szerint a hatóság az egyesületi gyülésekre az egyesületnek mindenkor bejelentendő helyiségeibe bármikor szabad bemeneteli, a gyülések jegyzőkönyveibe, az egylet pénzkezelésébe s összes irataiba bármikor betekinthetési s általában általános ellenőrzési joggal bir oly irányban, hogy az egyesület működése az alapszabályoknak megfelelő-e?

Miután pedig feltétlenül szükséges, hogy az ellenőrzés folyamán észleltekből kifolyó intézkedések gyorsan vitessenek keresztül, hogy a megtorló eljárás késedelemmel ne járjon: kötelességévé teszem a törvényhatóságnak, hogy minden oly esetben, midőn az alapszabályzati czéloktól eltérő, az állam vagy egyesületi tagok vagyoni érdekeit veszélyeztető eljárás észleltetnék, az ily munkásegyesület működését saját hatáskörében ideiglenesen haladéktalanul függeszsze fel s ezen intézkedéséről — a kormányhatóság végleges döntése czéljából — hozzám az ezen felfüggesztést követő vizsgálatra vonatkozó iratokkal kellően kiegészitett jelentést tegyen.

Végül elrendelem, hogy az ily munkásegyletek vezetését és működését a hatóság, minél sürübben szigoru vizsgálat alá vegye s hozzám az eredményről minden félév végén jelentést tegyen.

Nem kétlem, hogy a törvényhatóság feltétlen szorgossággal és erélylyel fogja e részbeni kötelességét teljesiteni s mig egyrészről az idézett rendeletemben foglalt tilalom ellen vétőkkel szemben az eljárást szigorral fogja keresztülvezetni, másrészt a munkásegyesületi élet fokozott ellenőrzését czélzó ezen rendeletem pontos teljesitését hazafiui kötelességének fogja tekinteni.

Budapesten, 1898. évi április hó 17-én.

Perczel s. k.

III. FEJEZET.

Sztrájkmozgalmak rendészete.

A tőke és munka között vivott harczban a munkának egyik leghatékonyabb fegyvere a sztrájk.

A sztrájk által a munkásság a helyzetén akar segiteni, az tehát kenyérért, valamint emberi és erkölcsi jogokért folyhatik. A sztrájkok tehát a bérek felemelését czélozhatják, vagy egyéb követelmények elérése, — a munkások jólétét biztositó intézmények létesitése, avagy a munkások terhére eső rendszerek megszüntetése czéljából indittatnak.

A sztrájkok jogosultsága és megengedhetősége, avagy jogtalansága mellett felhozható érveket röviden sorolom fel.

A szocziáldemokraták annyira jogosult fegyvernek tartják a sztrájkot, hogy teszem azt Francziaországban a sztrájkjogot törvénybe iktatták. Igaz, hogy a munkásnak, mint szabad akarattal és elhatározással biró egyénnek jogában áll dolgozni, vagy nem dolgozni, de épp ezért senki sem kényszerithető a munka abbahagyására és sztrájkra sem.

A sztrájkjog tehát ellentétes a munka szabadságával. De egyébként is, minthogy a társadalom fennállásának alapelve, hogy az egyén akarata bizonyos tekintetben alá legyen rendelve a köz akaratának s a közérdeknek, a közérdek pedig az, hogy a közgazdasági élet és fejlődés igaz ok nélküli háboritást és fennakadást ne szenvedjen, a sztrájk fegyverének használata csak akkor tekinthető jogosnak, ha a munkásságnak jogos, igazságos és méltányos kivánalmai más módon ki nem vivhatók. A sztrájkmozgalom mindig követ gördit a közgazdasági élet gépezete elé és megakadályozza a termelést. De kérdéses, hogy nem-e fokozottabb mértékben elitélendő a munkaadók azon konok eljárása, mely az engedmények megtagadásával és az igen sokszor jogosult követeléseknek elutasitása által a sztrájkmozgalmat felidézi?

Elvitathatatlan tény azonban, hogy minden sztrájk ugy a munkának, mint a tőkének megkárositásával jár, — bizonyos időre a termelési tényezőket, ugy a tőkét, mint a munkát improduktivekké tevén — s igy nemzetgazdasági szempontból elitélendő. Ámde sokszor a munkásság kénytelen élni eme fegyverrel,

a tőke tulkapásaival szemben s ilyenkor a munka részére jogosan kivivott eredmény erkölcsi rekompenzáczióját képezi az okozott károsodásnak.

Egy sztrájkmozgalom, ha jól van szervezve és hosszu ideig tart, a közgazdasági életre feltétlenül veszélyessé válik s a gazdasági élet egész gépezetét megakasztani képes.

Épp ezért kiváló gondot kell az államhatalomnak forditania arra, hogy a sztrájkmozgalmak lehetőleg elkerültessenek. A hatóság legyen azon, hogy a sztrájkot lehetőleg meggátolja.

A m. kir. belügyminiszternek 55.154/1904. sz. körrendelete azt az elvet vallja, hogy a tömeges munkabeszüntetés meg nem torolható, mert szabad államban meg nem fosztható a munkás azon jogától, hogy szabadon határozhassa el magát, vállaljon-e munkát vagy sem? És a munkába álláskor a feltételeket saját érdeke szerint határozhatja meg. Az állam és hatóság tiltó és büntető jogköre csupán a munkaadó és dolgozni kiváno munkás személy- és vagyonbiztonsága ellen irányuló ténykedések megtorlására terjedhet. A hatóságnak csakis a terrorizmus és a törvénytelen cselekedetekkel szemben szabad és kell fellépnie. Az 1898. II. t.-cz. azon rendelkezése, mely megtorlással sujtja a szerződött munkásoknak a szerződés teljesitésétől való vonakodását, az ipari munka viszonyaira nem alkalmazható.

A hatóság tehát, ha sztrájk van készülőben, létesitsen méltányos és igazságos paktumot a munkások és munkaadó között.

A rendőrhatóság feladata már közrendészeti szempontból is a sztrájkmozgalom minden egyes fázisát éber figyelemmel kisérni.

Az ipartörvény 164. §-a a sztrájkra való kényszeritést (fenyegetés, vagy tettleges bántalmazás által valakinek szabad akarata érvényesitésében való akadályozását) kihágásnak minősiti s 30 napig terjedhető elzárással, valamint 300 forintig terjedhető pénzbüntetéssel rendeli büntetni.

A gazdasági munkásokra vonatkozóan pedig kihágássá szankczionálja a sztrájkra való kényszeritést az 1898 : II. t.-cz. 66. §-a.

Ha a hatóság észleli, hogy sztrájk van kitörőben, hogy a szakegyletekben szervezik a mozgalmat és a pártkasszát, akkor iparkodjék tőle telhetően a békét létrehozni a munkaadók s az ipari munkások között.

Nemcsak az iparhatóság hivatott erre, hanem a rendőrség is, mint államrendészeti organum. Egyeztesse a feleket; birja a munkásokat követeléseik mérséklésére, a munkaadókat pedig méltányosságra és engedékenységre. Szóval legyen a közrend és munka szabadságának megvédelmezőjén felül a jogos munkásérdekek támogatója is.

És mindenek felett legyen a hatóság pártatlan és igazságos. Odaálljon támogató hatalmával, amely részen az igazság van! Ne adjon mindig a tőkének igazat, — mert a tőke rendszerint az erősebb fél és igen sokszor nincs igaza, — a hatóság pedig a legkevésbbé sem szolgája vagy lekötelezettje a tőkének.

Ha a sztrájk a békéltetés daczára is kitört, a rendőrhatóság feladata arra ügyelni, hogy általa a közrend háboritást ne szenvedjen, büntetendő cselekmények el ne követtessenek, a dolgozó és dolgozni akaró munkások megoltalmaztassanak s általában a munka szabadsága biztosittassék. A terrorizmus ellen a hatóságnak a legnagyobb erélylyel küzdenie kell. Magánosok és hatóság elleni erőszaktól, fosztogatástól s egyéb büncselekmények elkövetésétől a sztrájkoló munkásokat vissza kell tartani.

A munkások követelik, mint Francziaországban, a sztrájkjog törvénybe iktatását.

Nálunk a sztrájkjog még elismerve nincsen, de egyes rendelkezések már respektálják. Teszem azt, valakit azért, mert sztrájkol, a főváros területéről, avagy máshonnan kitiltani, vagy eltolonczolni nem szabad, kivéve, ha személye egyébként is veszélyes a közbiztonságra, avagy ha büntetendő cselekményeket követ el. De valakinek egy munkásmozgalomban való részvétele semmiképen sem lehet elegendő ok az illető kiutasitására.

Sztrájktanya engedélyezhető, de nem türendő el, hogy innen a munkások a közrendet megzavarják.

A rend fentartása céljából helyeztessék a sztrájktanya állandó rendőri felügyelet alá. Ez nem a munkások személyes szabadságának megszoritása, hanem ezen intézkedést megköveteli a köz- és vagyonbiztonság megóvása.

Bejelentés nélkül nyilvános gyülés a sztrájktanyán sem tartható. Megbeszélések, értekezések tartása azonban nem esik bejelentési kötelezettség alá.

A hatósági tag ügyel fel, hogy a sztrájktanyán köztörvényekbe ütköző cselekedetek ne terveztessenek, hazaellenes üzelmek s egyéb büntetendő cselekmények meggátoltassanak, magánosok elleni erőszak ne terveztessék, lázitó felhivások kiosztása meg ne engedtessék stb.

Ügyel arra is, hogy a sztrájkoló munkások csoportos kivonulásokat a tanyáról ne tartsanak s oly zajosan ne viselkedjenek, hogy azáltal a közrend megháboritást szenvedjen. Felvonulások csak külön engedély mellett tarthatók s ha a kedélyek nagyon izgatottak, nem engedélyezendők.

A tapasztaltakról a kiküldött felettes hatóságának naponta, fontos dologról pedig nyomban tegyen jelentést!

Ismételten tapasztalt rendellenességek és törvénytelenségek esetén a sztrájktanya a rendőrhatóság által feloszlatandó.

A tanyán tartandó nyilvános gyüléshez külön hatósági biztos küldendő ki, épp ugy, mint más népgyüléshez, kinek igazságérzete és kötelességtudása álljon rést és őrt a törvényes rend megtartása felett.

Mindezeken felül nyomban a sztrájk kitörésétől kezdve a rendőrhatóság is folytonosan iparkodjék oda hatni, hogy a sztrájk a harczban álló felek kölcsönös megbékélésével mielőbb véget érjen.

Az iparhatóságnak a békéltető tárgyalásokon való szerepkörét és az őket irányitó szempontok ismertetését mellőzöm, csupán megjegyzendőnek tartom, hogy a hatóságnak meg kell látnia a munkásság igazát és jogos és humánus követelésekért vivott harczában melléje kell állania. Mert a XX-ik század a szocziális reformok jegyében indult; emberséges bánásmód jár a munkásnak is, a közegészségi követelmények teljesitésére a tőke feltétlenül szoritandó s a minimális munkabér meghatározása s a maximális munkaidő megszabása mind nem olyan követelések, melyeknek teljesitése elől a munkaadó elzárkózni jogosult volna.

Addig is, mig törvény által szervezett választott biróság fog dönteni a munkaadók és munkások közötti bérharczok nagy pereiben, addig is legyen a hatóság a tárgyilagos, pártatlan és részrehajlatlan biró, ki a bérharczban álló felek közt felmerült érdekkülönbözetek méltányos kiegyenlitésével teremtse meg mindkét fél javára és boldogulására a békét.

Megemlitem még, hogy itt volna már a legfőbb ideje a sztrájktörvény megalkotásának.

A jogosulatlan sztrájkmozgalmakat meg kellene gátolni.

Jogos a sztrájk fegyverének használata, ha a tőke, mely kell, hogy a munkával teljesen egyenrangu termelési tényező legyen, a munka felett óriási tulsulyra tesz szert, ha a munka kizsákmányolására tör, ha lenyügözi a munkást, meggátolja szabad mozgását, megsemmisiti akaratát, egyéniségét, ha nem egyenrangu termelőtársa, de feltétlen ura és zsarnoka akar lenni, ha az együttesen produkált eredményből és haszonból munkabér alakjában oly csekély részt juttat a munkásnak, hogy ez szükreszabott igényeit sem elégitheti ki s ha a viszonyokkal nem számolva nem biztositja a munkásnak és családjának zavartalan megélhetését.

Emberséges bánásmód, balesetek elleni védelem és biztositás, nyugdij, rokkantsegély, betegpénz, közegészségi követelmények betartása, a munkaidő tartamának méltányos megállapitása stb. mind jogos és igazságos követelések. Az ezek elnyerése érdekében inditott sztrájk jogos lesz. Mig a pusztán hatalmi érdekek-

ből (pl. valamely munkásszervezet fölényének biztositása stb. céljából) inditott sztrájk jogosulatlan.

Ez kimondandó lenne a sztrájktörvényben.

Szintúgy jogosulatlan, ha általa az állam és községek létérdekei lennének veszélyeztetve és erős megrázkódtatásnak kitéve. Jogosulatlan továbbá azon sztrájk is, mely a közrend, a köz- és vagyonbiztonság nagymérvü veszélyeztetését eredményezné.

Igy pl. közérdekből jogosulatlan a vizvezetési munkások sztrájkja, a vasuti sztrájk, a közlekedési üzemek tömeges munkamegszüntetése; közrend és vagyonbiztonság szempontjából pl. a gázgyári, világitási munkások sztrájkja.

A sztrájktörvényben minderre ki kell terjeszkedni, ugyszintén ki kell mondani a munka szabadságát is.

És sok más szempontot figyelembe kell méltatni a sztrájktörvény megalkotásánál, mely, akár önálló törvény alakjában, akár az ipartörvény reviziójával kapcsolatosan, de végre valahára meghozandó lenne!

A hivatkozott jogszabályok: *a)* Az 1884 : XVII. t.-cz. (ipartörvény) vonatkozó §-ai.

141. §. Minden ipartestület kebelében az iparosok és a tanonczok vagy a segédek közt felmerülő surlódások és vitás kérdések elintézésére (176. §.) iparosok- és segédekből külön békéltető bizottság szervezendő, stb.

144. §. Összebeszélés folytán bekövetkezett munkaszünetelés esetén a segélypénztár a munkaszünetelés tartama alatt az összebeszélésben résztvevő segédnek — igazolt betegség esetén kivül — segélyt nem adhat.

162. §. Összebeszélések, melyekkel az iparosok azt czélozzák, hogy üzletük félbeszakitása, vagy a munkások, illetőleg segédek elbocsátása által ezeknek terhesebb munkafeltételeket szabjanak, különösen azoknak bérüket leszállitsák, vagy melyekkel a munkások, illetőleg segédek oda törekszenek, hogy közös munkaszünetelés által a munkaadókat magasabb bér megadására kényszeritsék; általában tőlük jobb munkafeltételeket csikarjanak ki; ugyszintén mindazon egyezmények, melyek által azoknak támogatása czéloztatik, akik az érintett összebeszélések mellett megmaradnak, vagy azoknak károsítása, akik azokkal szakitanak — jogérvénnyel nem birnak.

163. §. Mihelyt ily összebeszélések az iparhatóság értésére jutnak, megszüntetésükre békéltető bizottság alakitását rendeli el, illetőleg a testülethez tartozó iparágaknál a testület békéltető bizottságát (141. §.) eljárásra utasitja.

A békéltető bizottság az illető iparág önálló iparosai és segédei által külön-külön választott hat iparosból és hat segédből, illetőleg a testület békéltető bizottságánál a bizottság hat iparos tagjából és hat segéd tagjából áll.

A bizottság elnöke az elsőfoku iparhatóság, illetőleg annak elnöke; jegyzője az iparhatóság által kirendelt jegyző.

A bizottság megválasztás után azonnal összeül és a megbékéltetés iránt tanácskozik.

164. §. Aki a 162. §-ban emlitett összebeszélések és egyezmények létesitése, terjesztése, vagy foganatositása czéljából a munkaadókat, vagy munkásokat, illetőleg segédeket szabad akaratuk érvényesitésében fenyegetés, vagy tettleges bántalmazás által akadályozza, vagy akadályozni törekszik: az, amennyiben a büntető törvények szerint sulyosabb büntetésnek helye nem volna, 300 forintig terjedhető pénzbüntetéssel és 30 napig terjedhető elzárással büntethető.

176. §. Az iparosok és a tanonczok, segédek vagy munkások között felmerülő azon surlódások és vitás kérdések, melyek a munka-, vagy tanviszony megkezdésére, folytatására vagy megszünésére, annak tartama alatt fennálló kölcsönös kötelezettségek teljesitésére, a munka vagy tanviszony megszünéséből keletkező kártéritési követelésekre vonatkoznak, az elsőfoku iparhatóság, illetőleg az ipartestület békéltető bizottsága (141. §.) által minden felebbezés kizárásával döntendők el.

Az iparhatóság, illetőleg a békéltető bizottság határozatával meg nem elégedő félnek jogában áll a határozat kihirdetésétől számitandó 8 nap alatt igényeit a törvény rendes utján érvényesiteni, mi által azonban a határozat végrehajtása nem gátoltatik.

b) 1898 : II. t.-cz. a munkaadók és mezőgazdasági munkások közötti jogviszony szabályozásáról.

Vonatkozó §-ok:

65. §. Nem birnak hatálylyal sem azon összebeszélések, melyekkel a munkások azt czélozzák, hogy közös munkaszünetelés által a munkaadókat magasabb bér megadására kényszeritsék s általában tőlük előnyöket csikarjanak ki, sem azon egyezmények, amelyek által azoknak, akik az érintett összebeszélések mellett megmaradnak, támogatása, azoknak pedig, akik az összebeszéléssel szakitanak, megkárositása czéloztatik.

Kihágást követ el s 60 napig terjedhető elzárással és 400 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az, aki:

a) az ily összebeszélések, egyezmények létesitése, terjesztése vagy foganatositása czéljából a munkásokat, napszámosokat, cselédeket szabad akaratuk érvényesitésében akadályozza, vagy akadályozni törekszik;

b) ily összebeszélések, egyezmények létesitése, terjesztése, vagy foganatositása czéljából a szerződött munkások közt álhireket terjeszt, pénzt gyüjt, a szerződött munkásokkal összejövetelt tart, ily összejövetel czéljaira helyiséget átengedi s ily összejövetelben részt vesz.

66. §. Kihágást követ el s 60 napig terjedhető elzárással és 400 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az, aki:

a) a gazdasági munkásokat, napszámosokat arra ösztönzi, hogy munkásigazolványt ne szerezzenek, a szerződéskötésnél a megszabott alakszerüségek megtartásától tartózkodjanak, a bármily módon létrejött szerződést ne teljesitsék;

b) az elszerződött, vagy elszerződésre hajlandó munkást, napszámost, cselédet ezért fenyegeti, szóval vagy tettel bántalmazza;

c) a szerződésszegő munkást, napszámost, cselédet nyilvánosan feldicséri, vagy annak javára adományt gyüjt.

Ugyanezen büntetés alá esnek azok is, akik azon helyeken, ahol a munkások dolgoznak, a munkaadó vagy megbizottja lakása s illetőleg tartózkodási helye előtt összecsoportosulnak a végett, hogy a munka megkezdését, vagy folytatását megakadályozzák, vagy pedig a munkásokat a munka elhagyására birják.

c) A m. kir. belügyminiszter 1897. évi 35.100. számu körrendelete valamennyi törvényhatósághoz a segélygyüjtések szabályozása tárgyában.

Ujabb időben mind gyakrabban fordul elő, hogy ugy egyesek, mint testületek — részint hirlapokban közzétett, részint postán megküldött, vagy egyéb uton terjesztett felhivások, gyüjtőivek utján — a közönséget valamely emberbaráti vagy egyéb közérdekü (pl. templom, iskolaépités, emlékszobor felállitás, stb. efféle) czélra leendő adakozásra szólitják fel.

A gyüjtésnek ezen módjai azonban igen alkalmasak arra, hogy a hatóságok figyelmét és ellenőrzését kikerüljék, minélfogva azzal könnyebben is történhetik visszaélés, még pedig nemcsak azáltal, hogy a begyült összegnek a megjelölt czélra forditása iránt kellő biztositék nem nyujtatik, hanem burkoltan, vagy néha bevallottan is a törvényben tiltott, vagy államellenes czélra is történnek gyüjtések.

Nem lehet czélom, hogy a társadalmat, mely — párhuzamosan az állammal — a reá háruló feladatok teljesitésében anyagi eszközökre is utalva van, ezen eszközök megszerzésében korlátozzam, de mivel — ép ezen feladatok elérésének biztositása szempontjából — az előfordulható visszaéléseket lehetőleg meggátolni az államnak kötelessége, a hatóságokat e téren is megillető felügyeleti és ellenőrzési jog hatályosabbá tétele végett az 1882. évi április hó 16-án 18.613. szám alatt kiboesátott körrendelet érvényben hagyása mellett a következőket rendelem:

1. Bármily nyilvános jellegü adománygyüjtés, történjék ez akár hirlapokban közzétett, akár egyéb uton terjesztett általános felhivások folytán, csak előleges hatósági engedély mellett szabad. Az engedélyt, ha a gyüjtés csak bizonyos törvényhatóság, vagy törvényhatóságok területén szándékoltatik, az illető törvényhatóság, vagy törvényhatóságok első tisztviselője, ha pedig az egész országra kiterjesztetik, a m. kir. belügyminiszter adja meg.

2. Az ország egyes vidékeit vagy helységeit érő elemi csapások vagy éhinség esetében a sujtott lakosság segélyezése czéljából engedély nélkül is indithatók gyüjtések, azonban ez a felhivás helye szerint illetékes alispáni vagy polgármesteri hivatalnak 15 nap alatt bejelentendő és az adományok kezelésére nézve az alábbi szabályok szintén megtartandók.

3. Az engedély iránti kérvényben, valamint a felhivásban legalább két erkölcsileg és vagyonilag megbizható személy nevezendő meg, kik a begyülendő adományok átvételére együttesen feljogositvák és kik azokért egyetemlegesen felelősek.

4. Ugyanezen személyek által a begyült összegekről, illetve tárgyakról s azok hovaforditásáról pontos jegyzék vezetendő s az ezekre vonatkozó okmányok a gyüjtés befejezte után is még legalább egy évig megőrzendők.

5. A közigazgatási illetékes hatóságok jogositva vannak ezen jegyzéket és okmányokat bármikor betekinteni, a netalán felmerülő kételyek eloszlatására a számadóktól felvilágositást kivánni, ezek pedig tartoznak azt megadni.

6. Jogositvák továbbá az illetékes hatóságok a gyüjtés befejeztével, vagy ha ez több évre terjedne, minden naptári év végével a számadást — mellékleteivel együtt — átvizsgálás végett bekivánni, arra észrevételeiket megtenni s ha ezek el nem oszlattatnának, a számadókat felelősségre vonni, a gyüjtött pénzt vagy tárgyakat addig, mig azoknak hovaforditása iránt illetékes és végérvényes határozat hozatik, zár alá venni s a további gyüjtést betiltani.

7. Külföldön valamely hazai czélra gyüjtött adományok belföldön csak a m. kir. belügyminiszter engedélyével fogadhatók el.

8. Akik ezen szabályokat meg nem tartják, amennyiben sulyosabb beszámitás alá eső cselekmény nem forog fenn, kihágást követnek el és 100 forintig terjedhető pénzbüntetéssel, behajthatlanság esetében megfelelő elzárással büntetendők; az engedély nélkül, vagy külföldön gyüjtött pénz vagy tárgy ezenfelül elkobzandó.

Budapesten, 1897. évi junius hó 17-én.

Perczel s. k.

d) Sztrájkgyülések.

10.358/fk. eln. 94. sz. körrendelet.

A m. kir. Belügyminiszter ur ő nagyméltósága által mult év november hó 15-én 1340. eln. res. sz. a. kiadott magas rendelete értelmében oly nyilvános gyülések, melyeken egy munkaszünetelés egész állása s annak érdekében tett intézkedések adatnak elő, az összebeszélés módozatai állapittatnak meg, a tömeges összebeszélés és munkaszünetelés szerveztetik és a munkaszünetelés továbbfolytatására szükséges lépések határoztatnak el, nem engedélyezendők, illetőleg ha valamely más czél alatt bejelentett gyülések ily összebeszélésekre használtatnak fel, azok feloszlatandók.

Budapesten, 1895. évi május hó 4-én.

Dr. Sélley s. k.
min. oszt. tanácsos, főkapitány.

IV. FEJEZET.

Az utczai felvonulások, népcsoportosulások, tüntetések és zavargások rendészete.

Az államrendőrség ügyel fel az utczai rendre és közbiztonságra, a szocziáldemokraták és a munkások által rendezett felvonulásokon. A rendőrhatóság, mint államrendészeti funkcziót végző szerv engedélyezi az utczai felvonulásokat. És az engedély megadása avagy megtagadása ismét a rendőrhatóság diszkrécziójára van bizva.

Ha alapos a gyanu, hogy a tömeg rendellenességeket és törvénysértéseket fog elkövetni, a felvonulás engedélyezését meg kell tagadni.

A felvonulás engedélyezésénél, illetve az engedély megtagadásánál is ugyanazon szempontok veendők figyelembe, melyek a népgyülések engedélyezésénél s a melyeket fentebb a népgyülések rendészeténél tüzetesen és részletesen felsoroltam, s amelyeket ezuttal röviden ismételek. Nem engedélyezendő a felvonulás zavargások és belvillongások idején, mikor a kedélyállapotok izgatottak, ha megtartásának esetén nagyobb közrendzavarástól, testi épség, vagyon elleni és más jogsértésektől, büncselekmények elkövetésétől, a közület érdekei ellen intézendő hatékony és veszedelmes támadásoktól alaposan tartani lehet, ha a rendezők személye nem nyujt elegendő garancziát, hogy a felvonuláson nagyobbmérvü törvénytelenségek és rendellenességek előfordulni nem fognak. Megtagadható a felvonulás nagyobb nemzeti és egyházi ünnepek, a hazát vagy uralkodócsaládot ért nagyobb öröm vagy gyász alkalmából, ha a felvonulás leplezett czélja az ünnepség, ünnepies hangulat vagy gyász megrontása, disszonanczia vegyitése a nemzeti közöröm vagy közgyász hangjai közé; megtagadható a tudomásvétel járványos betegségek és nagyobb sztrájkok alkalmával; ha a hely, ahol a felvonulást tartani akarják, nem megfelelő, nevezetesen ha oly utczákon vagy téren akarnák megtartani, ahol a forgalom és közlekedés rendkivül élénk s ezáltal huzamosabb időre megakadályoztatnék; ha az országgyülés tanácskozásának esetén a tanácskozási helynek, az uralkodó itt tartózkodása esetén a tartózkodás helyének közelében szándékoltatnék megtartatni s igy demonstráczió jellege lenne stb.

Ha a felvonulás megtartása engedélyeztetik, az utczai rend fentartására kirendelt rendőrhatósági tagoknak ügyelni kell arra, hogy a felvonulás által az utcza forgalma és a közlekedés akadályt ne szenvedjen, ügyelnie kell arra, hogy a tömeg egyes lázitó, törvény- és felségsértő kiáltásokat ne hallasson s egyáltalán a közrend, a város nyugalma, a szabad közlekedés lebonyolitása, s a felvonulásban részt nem vevő polgárság békéje, az üzleti élet zavartalan menete nagy mértékben meg ne háborittassék és meg ne zavartassék. A felségsértő, törvények és közrend ellen izgató, lázitó kiáltozók a tömegből eltávolitandók, feljelentendők és felelősségre vonandók.

Általános jelszavak hangoztatása nem ok a közbelépésre; de ha az illető köztörvényekbe ütköző jelszavakat: „le az alkotmánynyal", „éljen az anarchia" stb. hangoztat, ha az uralkodót, a törvényhozást, hatóságokat sértő jelszavakat és kifejezéseket használ: az illetőt a közrend megóvása s a nagyobb méretü rendzavarások megakadályozása czéljából a tömegből el kell távolitani s az illetékes kerületi kapitánysághoz előállittatni.

Miniszteri rendeletekkel tiltva van a vörös lobogó használata is. A felvonulásnál használt vörös lobogó elkobozandó. (A 3710/874. sz. B. M. rendelet tiltja a vörös lobogó használatát.)

Ha a tömeg, mely a felvonulásban részt vesz, a rendőri intézkedéseknek ellenszegülne, viselkedése közbotrányt keltő zajongássá és lármává fajulna, féktelenkedni és rakonczátlankodni kezdene, magánosok, vagy a köz vagyonát rongálná, egyes, a tömegen kivüli személyeket nagymérvü és sulyosabb szóbeli, vagy pláne tettleges inzultusokkal illetne, a felvonulás a rendőrség által beszüntetendő és a felvonulásban résztvevők szétoszlásra hivandók fel. Ez esetben a felvonulásra kirendelt rendőrtisztviselő a tömeget a békés eloszlásra felhivja. Ha felhivásának megismétlés daczára sem lenne foganatja, a tömeg nem engedelmeskednék és ellenszegülne, a feloszlatást karhatalommal kell foganatositani. További ellenszegülés, hatóság elleni erőszak, a tömeg részéről esetleg eszközölt intenzivebb vagy fegyveres ellenállás eseteiben kardhasználat segitségével, végső szükség esetén, ha a rendőri karhatalom elégtelennek bizonyulna, katonaság segélyének igénybevételével.

Ily alkalmakkor a hatósági intézkedésnek nem engedelmeskedők feltétlenül a rendőrségi hatósághoz bekiserendők és a kbt. 78. §-a alapján, esetleg, ha a büntetőtörvénybe ütköző cselekményt követtek el, bünügyi uton felelősségre vonandók.

Ha az államrendészeti hatóság valamely felvonulás megtartását nem engedélyezi, a tilalom daczára létrejött csoportosulásokat fel kell oszlatni. A csoportosulás vezetői lehetőleg előállitandók s velük szemben a kbt. 78. §-a alapján a rendőri büntető eljárás meginditandó. A felvonulás tilalmának kijátszását sem szabad megengedni. Tömött, zárt sorokban való s az utczai szabad közlekedés rendjét megakasztó tüntető séta meg nem engedhető.

A tüntetések és zavargások eseteiben ugyancsak a fentebb emlitett szempontok veendők figyelembe.

Kivételes állapotok akkor állanak elő, mikor a tömegeknek a köz- és államrend elleni veszélyes törekvései a közszabadságok bizonyos mérvü korlátozását, bizonyos alapjogokat szabályozó törvények az egyesülési és gyülekezési szabadság felfüggesztését, s a közhatóságoknak a meglévőnél nagyobb hatalommal való felruházását teszik szükségessé.

Ezen állapot beáll, ha a tömegmozgalmak és népzavargások oly mérveket öltenek, hogy az általános jogrendet felforgatással fenyegetik.

Es ha ezen mozgalmak a rendes hatalmi eszközökkel elfojthatók nem lennének, a kormánynak jogában áll kivételes állapotokat teremteni, pl. a gyülekezési, egyesülési szabadságot bizonyos időre felfüggeszteni, katonai erőt kirendelni stb.

Kivételes állapotokat statuálni különben csakis a legvégső szükség esetében kell.

Mindenesetre előbb a közhatóságok a rendelkezésükre álló hatalmi eszközök igénybevételével kötelesek megkisérelni a béke és nyugalom helyreállitását.

Népzavargások nagyméretü elfajulása esetén a rend helyreállitása czéljából a rendőrség mint fegyveres erő müködik és szükség esetén a katonai fegyveres erőt is igénybe veheti.

E tekintetben az 1881 : XXI. t.-cz. tartalmaz rendelkezéseket.

Nagyobbmérvü lázadások és csoportosulások alkalmával, ha a tömeg garázdálkodni kezd, a lakosság vagyona és testi épsége ellen intéz támadásokat, az államrendőrség vezénylő tisztje feloszlásra szólitja fel a tömeget s ha sem ennek, sem a karhatalom használatának foganatja nem lenne s a zavargás megszüntetéséhez a rendőrség személyzete csekélynek bizonyulna, a főkapitánynak vagy helyettesének jogában áll a belügyminiszter utján a katonai karhatalom kirendelését kérelmezni.

A katonaság megérkezésekor a rendőrség vezénylő tisztviselője dobszó mellett a „törvény nevében" békés szétoszlásra szólitja fel a zavargókat s egyben figyelmezteti, hogy engedetlenség esetén katonai fegyveres erő fog alkalmaztatni. Felhivását kétszer megismétli, azután, ha felhivása sikertelen, felhivja a vezénylő katonatisztet, hogy a törvénynek erővel szerezzen foganatot. A vezénylő katonatiszt azután saját felelősségére intézkedik a kivezényelt katonai csapatokkal.

A rend helyreállitása után ismét átadja a további teendők iránti intézkedés jogát a polgári hatóságnak.

Népzavargások alkalmával a tömegek törekvései és erőszakoskodása ellenében az államot és közületet érhető veszélyek elhárithatása czéljából az államrendészeti hatóságnak az elmondottakat kell leginkább figyelmére méltatnia és szem előtt tartania.

Mindenesetre józan és bölcs belátására van bizva annak megitélése, hogy fenforog-e oly nagyméretü veszély, mely a beavatkozás erősebb eszközeinek alkalmazásba vételét szükségessé teszi.

Szóval itt is az ő diszkréczionális joga és józan megfontolása érvényesül.

A hivatkozott és vonatkozó jogszabályok a következők:

a) IV. fej. 1. A lázadás. — Esetei és büntetése.

1878 : V. t.-cz.

152. §. (E.) A csoportosulás, melynek czélja:

1. az országgyülést, annak valamelyik házát vagy bizottságát;

2. a közös ügyek tárgyalására kiküldött bizottságokat, vagy ezek egyikét, vagy azoknak valamelyik albizottságát;

3. a magyar kormányt erőszakkal, vagy veszélyes fenyegetéssel hivatásának szabad gyakorlatában akadályozni, vagy valaminek elhatározására, valamely intézkedésre, vagy valaminek elhagyására kényszeriteni: a lázadás büntettét képezi és tiz évtől tizenöt évig terjedhető államfogházzal büntetendő.

153. §. (E. és F.) Lázadást képez azon csoportosulás is, melynek czélja: a polgárok valamelyik osztályát, nemzetiségét, vagy valamely hitfelekezetét fegyveresen megtámadni.

Ezen esetben a felbujtók és vezetők öt évtől tiz évig terjedhető államfogházzal, a többiek pedig két évig terjedhető államfogházzal büntetendők.

154. §. (E. és T.) Ha a lázadó csoport valamely községet, házat, fegyvertárt, hadiszertárt, lőportárt, vaspályát, távirda vagy postahivatalt megtámadott vagy hatalmába keritett, amennyiben sulyosabb büntetés alá eső büntett nem forog fenn: a felbujtók és vezetők tiz évtől tizenöt évig terjedhető államfogházzal, a többiek pedig két évtől öt évig terjedhető államfogházzal büntetendők.

155. §. (E. és T.) Ha a lázadó csoport rablást, gyujtogatást, pusztitást vagy egyes személyek ellen erőszakot követ el, amennyiben sulyosabb büntetés alá eső büntett nem forog fenn: a felbujtók és vezetők tiz évtől tizenöt évig terjedhető fegyházzal, a többiek öt évig terjedhető fegyházzal büntetendők.

2. Szövetkezés és felhivás a lázadásra.

156. §. A lázadás előidézésére létrejött szövetség, ha a büntett véghezvitelére előkészületi cselekmény nem követtetett el, egy évtől három évig terjedhető államfogházzal, ellenkező esetben pedig két évtől öt évig terjedhető államfogházzal büntetendő.

157. §. Ha a 155 §-ban meghatározott büntett véghezvitelére jött létre a szövetség: a szövetkezők az előbbi szakaszban megállapitott megkülönböztetés szerint három évig, illetőleg öt évig terjedhető fegyházzal büntetendők.

158. §. (E.) Aki a jelen fejezet előbbi szakaszában meghatározott cselekmény elkövetésére, a 134. §-ban kijelölt módon,* felhivást intéz vagy terjeszt, ha az a felhivás folytán követtetett el, vagy kiséreltetett meg, mint felbujtó büntetendő.

(T.) Ha pedig a felhivás teljesen eredménytelen maradt: hat hónaptól két évig terjedhető államfogházzal büntetendő.

*134. §. (E.) Aki gyülekezeten, nyilvánosan, szóval, vagy aki irat, nyomtatvány, képes ábrázolat terjesztése vagy közszemlére kiállitása által, stb. . . .

3. *A lázadás és az arra irányzott szövetkezés büntetlensége.*

159. §. Lázadás miatt, a felbujtók és vezetők kivételével nem büntettetnek azok, akik a polgári vagy katonai hatóság felhivására a lázadás szinhelyét elhagyják és a lázadásban többé részt nem vesznek.

A büntetlenség mindazonáltal nem terjed ki azon büntetendő cselekményekre, melyeket valaki, a lázadás tartama alatt, az ebben való részességen kivül követett el.

160. §. A szövetkezés büntetlenségére nézve a 137. §. rendelete,* az ott meghatározott esetekben és feltételek alatt, a lázadás czéljából szövetkezettekre is alkalmazandó.

*137. §. Nem büntettetik a szövetség miatt az, aki előbb, mintsem a felségsértés elkövetésére, a szövetkezésen felül valami merényeltetett s mielőtt azt a hatóság felfedezte volna, a szövetségtől eláll és elállását a szövetkezetteknek nemcsak tudomására juttatja, hanem azokat a merénylet felhagyására birni törekszik, vagy pedig a szövetséget a hatóságnak feljelenti.

4. *Mellékbüntetés.*

162. §. A lázadás büntette miatt, a szabadságvesztés büntetésen felül, hivatalvesztés és a 152. és 155. §§. eseteiben a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztése is megállapitandó.

b) A hatóságok, országgyülési tagok vagy hatósági tagok elleni erőszak.

163. §. A csoportosulás, melynek czélja valamely hatóságot erőszak, vagy veszélyes fenyegetés által hivatása gyakorlatában megakadályozni, vagy valaminek elhatározására, valamely intézkedésre, valaminek elhagyására kényszeriteni, a hatóság elleni erőszak büntettét képezi és öt évig terjedhető börtönnel büntetendő.

Ha pedig az erőszakot, vagy veszélyes fenyegetést, a fennebb meghatározott czélból, csupán egy személy követi el, három évig terjedhető börtönnel büntetendő.

Ugyanazon büntetés a megjelölt megkülönböztetés szerint alkalmazandó, ha az erőszak vagy veszélyes fenyegetés, a fennebb megállapitott czélból az országgyülésnek, vagy a közös ügyek tárgyalására kiküldött bizottságoknak valamely tagja ellen követtetik el.

164. §. Ezen elnevezés alatt: „hatóság" a közigazgatási, birói és katonai hatóságok: „közigazgatási hatóság" elnevezése alatt pedig: a biróságok kivételevél, minden állami, törvényhatósági és községi hatóság értendő.

165. §. A hatóság elleni erőszak büntettét követi el és három évig terjedhető börtönnel büntetendő az is: aki valamely hatóságnak küldöttségét, választmányát, bizottságát, hivatalnokát vagy más közegét, vagy a küldöttség, választmány, bizottság valamely tagját vagy közegét, a törvény vagy a hatóság meghagyásának végrehajtásában erőszak, vagy veszélyes fenyegetés által akadályozza, vagy valamely intézkedésre kényszeriti, vagy pedig hivatalos eljárása alatt tettleg bántalmazza.

Ugyanezen büntetés alkalmazandó, ha a cselekmény, a fennebb megjelölt testületek vagy személyek védelmére rendelt, vagy megjelent személyek ellen követtetik el.

167. §. Veszélyes fenyegetésnek tekintendő valamely büntett vagy vétség elkövetésével való olyan fenyegetés, mely a fenforgó körülményeknél fogva alkalmas arra, hogy a fenyegetett személyben, a veszély közvetlen bekövetkezése iránt alapos félelmet gerjesszen.

168. §. Ha a 163. §-ban meghatározott büntettet fegyveres csoport, vagy a 165. §-ban megjelölt büntettet többen követték el, amennyiben sulyosabb büntetés alá eső cselekmény nem forog fenn: a felbujtók és a vezetők öt évig terjedhető fegyházzal, a többiek pedig öt évig terjedhető börtönnel büntetendők.

Öt évig terjedhető börtönnel büntetendő az is: aki a 163. §-ban meghatározott büntettet, habár egyedül, de fegyveresen követte el, ugyszintén, aki a 165. §-ban meghatározott büntett elkövetése alkalmával fel volt fegyverkezve.

169. §. A jelen fejezetben meghatározott büntett miatt, a szabadságvesztés büntetésen felül, a hivatalvesztés is alkalmazandó.

170. §. A hatóság elleni erőszak elkövetésére irányzott szövetség, ha a büntett véghezvitelére előkészületi cselekmény még nem történt: három hónaptól egy évig, ellenkező esetben pedig egy évtől három évig terjedhető fogházzal büntetendő.

c) A vallás és ennek szabad gyakorlata elleni büntettek és vétségek.

190. §. Aki a 171. §-ban meghatározott módon isten ellen intézett gyalázó kifejezések által közbotrányt okoz, aki az állam által elismert vallás szertartását erőszakkal megakadályozza, vagy megzavarja: vétséget követ el és egy évig terjedhető fogházzal és ezer forintig terjedő pénzbüntetéssel büntettetik.

A kisérlet büntetendő.

191. §. Vétséget követ el és hat hónapig terjedhető fogházzal és kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő, aki az állam által elismert vallás szertartásai gyakorlatára rendelt helyiségben, nyilvánosan, botrányt követ el, vagy a vallási tiszteletnek tárgyát, — vagy oly tárgyakat, melyek a szertartások végzésére rendelvék, a szertartásra rendelt helyiségben, — vagy bár azon kivül, de a vallásos szertartás alkalmával, tettel, vagy botrányos szavakkal meggyaláz.

192. §. Vétséget követ el és egy évig terjedhető fogházzal és ötszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő: aki az állam által elismert vallás lelkészét, amidőn az vallási szertartást teljesit, szóval, tettel, vagy fenyegetéssel, nyilvánosan megtámadja.

Ha pedig a lelkészt vallási szertartás teljesitése alkalmával testileg bántalmazza, — büntettet követ el — és amennyiben cselekménye sulyosabb beszámitás alá nem esik: két évig terjedhető börtönnel büntetendő.

d) A magánosok elleni erőszak.

175. §. Ha valamely csoport azon czélból, hogy személyeken, vagy dolgokon erőszakot kövessen el, valakinek lakába, üzleti helyiségébe, vagy bekerített birtokába betör: a csoportnak mindenik tagja, a magánosok elleni erőszak miatt, két évig terjedhető börtönnel büntetendő.

176. §. Ha pedig valamely csoport, nyilt helyen, akár személyeken, akár dolgokon követ el erőszakot: mindenik tagja három évig terjedhető börtönnel büntetendő.

177. §. A magánosok elleni erőszak vétségét követi el és hat hónapig terjedhető fogházzal büntetendő: aki munkabér felemelése, vagy leszállitása végett, valamely munkás, vagy munkaadó ellen erőszakot követ el, azt szóval, vagy tettel bántalmazza, vagy erőszakkal fenyegeti.

Ugyanezen büntetés alá esnek azok is, akik gyárak, mühelyek, vagy azon helyiségek előtt, ahol munkások dolgoznak, vagy a munkaadó, munkavezető lakása, illetve tartózkodási helye előtt összecsoportosulnak a végett, hogy a munka megkezdését, vagy folytatását megakadályozzák, vagy pedig a munkásokat a munka elhagyására birják.

e) Más vagyonának megrongálása.

418. §. Aki idegen ingó dolgot szándékosan és jogtalanul megrongál vagy megsemmisit: vétséget követ el, három évig terjedhető fogházzal és ötven forinttól ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntettetik.

A kisérlet büntetendő.

A bünvádi eljárásnak csak a sértett fél inditványára van helye.

419. Büntettet képez a cselekmény és egy évtől három évig terjedhető börtönnel, ugyszintén kétszáz forinttól kétezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő: ha az tanuk, szakértők, közhivatalnokok vagyonán, azok tanuzása, véleménye, vagy hivatalos eljárása miatt bosszuból követtetett el.

421. §. Aki másnak ingatlan vagyonát jogtalanul elfoglalja, vagy szándékosan és jogtalanul megrongálja, vagy annak a földtől el nem választott termékét felhasználja, amennyiben sulyosabb büntetés alá eső cselekmény nem forog fenn és az okozott kár öt forint értéket felül mul: vétséget követ el és három hónapig terjedhető fogházzal, valamint kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A bünvádi eljárásnak csak a sértett fél inditványára van helye.

f) A Kbt. 78. §-a.

Aki nyilvános ünnepélyek, népünnepek, körmenetek, vagy más csoportosulások alkalmával a szerencsétlenségek kikerülése és a rend fentartása czéljából tett hatósági intézkedéseket megszegi: 100 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

g) Az 1881 : XXI. t.-cz. vonatkozó §-ai:

7. §. *e)* Minden nemü nyilvános előadások, mutatványok, tánczvigalmak, *fáklyás és egyéb menetek* a fővárosi rendőrségnél jelentetnek be s amennyiben azokhoz a fennálló törvények, vagy törvényes gyakorlat szerint engedély kivántatik, adja az engedélyeket; stb. . . .

f) Törvényes hatáskörében életbelépteti a béke és közrend fentartására s ha az megzavartatott, annak helyreállitására esetenként szükséges intézkedéseket.

8. §. Oly esetekben, melyekre nézve sem törvény, sem kormányrendelet, vagy fővárosi szabályrendelet intézkedéseket nem tartalmaz s melyekből a fővárosi rendőri területen tartózkodók élet- vagy testi biztonsága, egészsége, személyes szabadsága, vagy vagyonára nézve közvetlen veszély támadhatna, nem csak jogában, hanem kötelességében is áll a rendőrségnek ideiglenes és bizonyos meghatározott helyre és időre szóló intézkedéseket tenni s evégből bizonyos cselekményekre szoritó vagy azoktól eltiltó kötelező rendeleteket kiadni, melyeknek áthágására 50 forintig terjedhető pénzbeli büntetést szabhat.

Ily rendelkezések csak akkor kötelezők, ha falragaszok által közhirré tétettek, ha pedig csak egy meghatározott helyre, vagy utczára vonatkoznak, ott szembetünő helyen addig felragasztva maradnak, mig hatályuk tart.

Ily nemü rendeletek ellen, amennyiben czél- vagy törvényszerüségük kétségbe vonatnék, a fővárosi törvényhatóság fölterjesztés, magánosok pedig felfolyamodás utján a belügyminiszternél orvoslást kereshetnek; azok áthágása azonban az 18·0: XXXVII. t.-cz. 42. §-a alapján kiadott bel- és igazságügyminiszteri rendeletben körülirt eljárás szerint büntetendő.

30. §. A rendőrség támadás ellen, védelmül és tetleges ellenszegülés legyőzésére, kényszereszközöket alkalmazhat, végső szükség esetében pedig fegyverét is használhatja.

31. §. A főkapitány vagy helyettese jogaihoz tartozik szükség esetében a sorkatonaság vagy honvédség közremüködését igénybe venni.

Ezek igénybevétele csak végső esetben történhetik, midőn a rendőrség a rend és béke fentartására merőben elégtelen.

32. §. Ha a rendet és közbékét komolyan veszélyeztető nagyobb mérvü népcsoportulás, vagy tényleges lázadás esetében, a sorkatonaság vagy honvédség segélye igénybe vétetik, ennek tényleges fellépése előtt a fővárosi rendőrség egyik megbizott s külső jel — nemzeti szinü vállszalag — által felismerhető tisztje (a törvény megalkotásakor a tisztikar még nem volt egyenruházva. Szerk.): a veszélyes összecsoportosulás vagy lázadás helyén a zavargókat dobszó, vagy harsona általi figyelmeztetés után a „törvény nevében“ békés szétoszlásra hangosan és azon hozzáadással hivja fel, hogy engedetlenség esetében a fegyveres erőnek rögtöni alkalmazása fog bekövetkezni.

A felhivás, amennyiben a körülmények engedik, még kétszer és utoljára ismételtetik.

33. §. E figyelmeztetések siker nélkül maradván, a rendőrtiszt a vezénylő katona- vagy honvédtisztet felhivja, hogy a törvénynek erővel szerezzen foganatot.

34. §. A vezénylő tiszt e felhivásra a katonai szabályzatok szerint saját felelősségére intézkedik s érvényt szerezvén a törvénynek s helyreállitván a rendet, a további teendők iránti intézkedést ismét a polgári hatóságnak adja át.

h) Utasitás a nyomozó rendőri hatóságok és közegek részére. 130.000/899. V.-b. sz. bel. min. rend.

Vonatkozó §-ok:

Előállitás, bekisérés.

183. §. VI. *h)* A rendőri közegek, felsőbb hatóságuk külön utasitása vagy rendelete nélkül is kötelesek elfogni és a rendőri hatóság elé vezetni azt,

aki a rendőri közeget hivatalos eljárása közben bántalmazza, vagy veszélyesen fenyegeti; aki oly természetü büncselekményt követ el, mely közbotrányt okoz és az előidézett rendetlenséget vagy rendzavarást csak a tettes vagy részes elfogatásával lehet megszüntetni.

VII. Kihágás esetében csak azt a tettenkapottat kisérheti be a rendőri közeg:

1. ki oly természetü kihágáson éretik tetten, mely közbotrányt okoz, vagy ha az előidézett rendetlenség, esetleg rendzavarás csak a tettes elfogatásával szüntethető meg;

2. ki a kihágást a rendőri közeg részéről történt megintés után is folytatja;

3. ki a rendőri közegnek ellenszegül, vagy azt bántalmazza;

4. ki magát a rendőri közeg fölszólitására igazolni nem tudja, vagy az igazolást megtagadja.

190. §. Ha a bekisérendő által a rendőri közeg élete és testi épsége oly komolyan támadtatik meg, hogy a fenyegetés megvalósitásától alaposan tartani lehet és a rendőri közeg élete s testi biztonsága másképp meg nem menthető: jogosult a rendőri közeg támadójával szemben fegyverét is használni, de mindenkor csak a végső esetben és csak oly mértékben, amennyi okvetlenül szükséges a veszély elháritására.

191. §. A fegyverhasználatról, valamint annak okairól a rendőri közeg által a legrészletesebb s kimeritőbb jelentés teendő, amely alkalommal a netaláni tanuk is megnevezendők s ezeknek lakása, vagy hol tartózkodása pontosan megjelölendő.

i) Utczai tüntetések, zavargások és veszélyes jellegü bérmozgalmak alkalmával a rendőri hatóság támogatására kivezényelt katonai csapatok feladata és miként való igénybevétele.

22.373/fk. I. 908. Tapasztaltam, hogy utczai tüntetések, zavargások, vagy veszélyes jellegü bérmozgalmak alkalmával a rendőri hatóság támogatására kivezényelt katonai csapatok feladata és miként való felhasználása tekintetében a katonai csapatok igénybe vételére jogosult tisztviselőknél eltérő felfogás és gyakorlat mutatkozik.

Ezért ily esetekben követendő egyöntetü eljárás biztositására a következőkre hivom fel a tisztviselő urak figyelmét:

A katonai karhatalom a közös hadsereg részére kiadott szolgálati utasitás I. rész XI. fejezet 70., 71. és 72. §-ának rendelkezése szerint a politikai hatóság támogatására szolgál és csakis azon czélból vezényeltetik ki, hogy a rendőrhatóság részére karhatalmi segélyt és erőt szolgáltasson a törvénysértések és zavargások megszüntetése czéljából tett intézkedések keresztülvitelére. Tehát feladata csakis abban áll, hogy a rendőrhatóságot ellenállás és erőszakos ellenszegülés esetében fegyverének erejével támogassa. De semmikép sem képezheti feladatát az, hogy ő maga is cselekvő részt vegyen és közremüködjék azokban a megelőző óvóintézkedésekben, amelyeket a rendőrhatóság a közrend helyreállitása érdekében elrendel és foganatosit.

Ezért a karhatalmi segédlet czéljából kirendelt katonai csapatokat, vagy egyes katonákat rendőri természetü szolgálatra, mint: őrszemre, őrjáratra, vagy miként ez a napokban a légszeszgyáraknál megtörtént, a légszeszcsapatokhoz biztonsági őrszolgálatra kirendelni nem szabad. Az ily szorosan vett rendőri jellegü szolgálatot csakis rendőrközegek által szabad teljesittetni, mig a katonai csapat arra szolgál, hogy tömegével a rendőrség erejét növelje és támogassa.

Ezért kerülni kell az olyan intézkedéseket is, amelyek a katonai erőnek szétforgácsolódását vonják maguk után, mert a fegyveres erő csakis együtt fellépő nagyobb tömegével nyujthatja a hatóságnak a szükséges karhatalmi segélyt.

Felhivom az összes tisztviselő urakat, hogy a katonasággal való együttmüködés eseteiben a fentieket szigoruan tartsák szem előtt, nehogy egymás feladatának és jogkörének téves értelmezéséből a rendőrség vezénylő tisztviselője és a katonai csapatok parancsnoka között ellentétek merüljenek fel.

Budapest, 1908. évi julius hó 5-én.

Dr. Boda Dezső, s. k. főkapitány.

j) Fegyverviselés korlátozása.

34.962/fk. I. 908. Az utóbbi napokban lefolyt tüntetések sajnálatos eredménye arra inditott, hogy a lőfegyverek viselését ideiglenesen szükséges rendőrhatósági korlátozásnak vessem alá.

Az erre nézve mai napon kibocsátott rendeletemet tudomásvétel és szigoru végrehajtás végett ide mellékelve kiadom.

Ezen rendeletem czélja első sorban és kizárólag az, hogy a fegyverviselés és fegyverhasználat lehetőségét a minden büncselekményre könnyen felhasználható, megbizhatatlan munkásoknál és egyáltalában az alsóbb társadalmi osztályoknál korlátozzam, a müveltebb és megbizható társadalmi osztályhoz tartozó fegyvertulajdonosok fegyverviselési jogát tehát nem szándékozom kellő indok nélkül megszoritani.

Ezért utasitom a ker. kapitányságokat, hogy azok részére, akiknél társadalmi és vagyoni állásuk, müveltségük, rangjuk és foglalkozásuknál fogva feltehető, hogy az engedélylyel visszaélni nem fognak, az engedélyt minden nehézség nélkül és a kérelmező fél minden felesleges zaklatását lehetőleg mellőzve adják ki.

Azoknak a munkásosztályhoz tartozó kérelmezőknek azonban, akik a lőfegyver viselését elfogadható és különösen méltánylást érdemlő indokokkal támogatni nem tudják, az engedély kiadását tagadják meg.

A kérelem tárgyában felveendő jegyzőkönyv és határozat, valamint az engedély nyomtatványmintáit a ker. kapitányságok már a holnapi nap folyamán kézhez veendik.

Jelen rendeletem azonnal hatályba lép.

* * *

34.962/fk. I. 908. Az egyre sürübben megismétlődő utczai tüntetések és rendzavarások már annyira elfajultak, hogy a lelkiismeretlen izgatók által felbujtott tömeg a legsulyosabb büncselekmények elkövetésétől sem riad vissza.

Miként az utóbbi napok sajnálatos eseményei mutatják, a tüntető tömeg nagy része lőfegyverrel volt ellátva és revolverlövésekkel támadt a kötelességük teljesitésében eljárt rendőrközegekre.

Ez a türhetetlen állapot kötelességemmé teszi, hogy a nagy közönség személy- és vagyonbiztonságának megóvására a lőfegyverek viselését a helyzet által megkivánt korlátozásnak vessem alá.

Ez okból az 1881: XXI. t.-cz. 8. §-ában gyökerező jogomnál és kötelességemnél fogva ideiglenesen a következőket rendelem és hozom köztudomásra:

1. A székesfőváros területén bármilyen alaku vagy szerkezetü lőfegyvert nyilvános helyen csak az viselhet, vagy hordhat magával, aki erre nézve a rendőrségtől engedélyt nyert.

2. Az ilyen engedélyeket a fegyvertulajdonos szóbelileg, vagy irásban előterjesztett kérelmére a kérelmező lakása szerint illetékes ker. kapitányság adja ki. Az engedély kiadása dij nélkül történik.

Az engedély megtagadását kimondó határozat ellen felebbezésnek a fennálló törvények értelmében II. fokban a főkapitányhoz és III. fokban a m. kir. belügyminiszterhez van helye.

3. Az ily engedélyt a tulajdonos, ha fegyverrel jár, mindig magánál tartani és a rendőrközegek felhivására felmutatni tartozik.

4. Aki rendőri engedély nélkül lőfegyvert visel, vagy hord magánál, kihágást követ el és az illetékes ker. kapitányság által 100 koronáig terjedő pénzbüntetéssel, behajthatatlanság esetén 5 napig terjedő elzárással fog büntettetni.

5. Jelen rendelet hatálya nem terjed ki azokra, akik az illetékes hatóság által kiadott vadászjegyek alapján vadászfegyvereket hordanak, valamint azokra sem, akik mint a csendőrök, rendőrök, fegyőrök, pénzügyőrök, felesketett erdőtisztviselők, erdő- és mezőőrök fegyvereiket hivatásuk gyakorlása közben viselik.

Budapest, 1908. október hó 9-én. *Dr. Boda Dezső* s. k, főkapitány.

V. FEJEZET.

Nyilvántartás.

Röviden megemlitem az államrendészeti hatóság által vezetett nyilvántartásokat.

Azon egyéneket, akiktől a köz- és államrend megzavarására irányuló eredményes tevékenység várható, az államrendészeti hatóságnak feladata és kötelessége nyilvántartani, müködésüket figyelemmel kisérni.

A rendőrségnek törvényben gyökerező joga van bárkit is maga elé idézni, keresetmódja és ennek forrásai és foglalkozása tekintetében tüzetesen kihallgatni.

Amennyiben bárki is rendes és tisztességes keresetet igazolni nem tud, rendes, bejelentett lakással nem bir, a kbt. 62. §-a módot nyujt a hatóságnak arra, hogy őt rendes lakás és keresetforrás szerzésére utasitsa, és ha ennek daczára záros határidőn belül a meghagyásnak eleget nem tenne, csavargás miatt megbüntethető, illetőségi helyére eltolonczolható. Ha egyébként is a közületre vagy államra veszélyes tevékenységet fejt ki, s az itteni szükebb társaságból való kiközösitése és eltávolitása a közület és állam érdekében kivánatos, kitiltható s ha külföldi, az ország területéről is kiutasitható.

Az államrendészeti hatóság kötelessége nyilvántartani a szocziálista agitátorokat és az anarchistákat. Az államot ezen jog feltétlenül megilletvén, az államrendészeti hatóság ebbeli tevékenysége sem önkénynek, sem az egyéni szabadság korlátozásának nem tekinthető.

A külföldiek bejelentési kötelezettségeiről, a külföldiek nyilvántartásáról külön törvény rendelkezik.

Az állam önvédelmi harcza ez a terroristák, anarchisták, nihilisták, szindikálisták, és az államrendnek egyéb ellenségei ellen.

Nálunk az anarchistáknak a tett propagandája tanai követőinek beözönlését az államrendészeti hatóság figyelemmel kisérni és lehetőleg meggátolni tartozik.

Az anarchista tanok itt csakis a külföldről jött tagok utján terjedhetnek, ezért az államrendészeti hatóság feladata ezekről a

legpontosabb nyilvántartást vezetni és müködésüket állandóan és tüzetesen megfigyelni.

Az utazó szocziálista agitátorok ellenőrzése és veszélyes müködésüknek megakadályozása tárgyában még régebben, 1898. évben 768. eln. sz. alatt adatott ki egy belügyminiszteri körrendelet, melyet már közöltem.

E szerint a szocziálista izgatók gyakran áthágva a törvényes korlátokat és felhasználva a nép tudatlanságát, a köznépet mindenféle teljesithetetlen igéretekkel tévutra vezetik, benne a birtokos osztály elleni gyülöletet felébresztik és táplálják, a hatóságok tekintélyét és a törvények iránti tiszteletet belőle kiirtják, sőt annak kebeléből a haza szeretetét is kitépik.

Ezen izgatás eredménye aztán a hatósági intézkedéseknek erőszakkal való ellentállás, magánosok elleni erőszak, a közbéke, személy- és vagyonbiztonság megzavarása.

A fenthivatkozott miniszteri rendelet felhivja az államrendészeti hatóságokat, hogy ezen szocziálista izgatók tevékenységét a legéberebb figyelemmel kisérjék.

Természetesen ügyelni kell arra, hogy a személyes szabadságon soha ok nélkül sérelem ne ejtessék.

Az állam érdekeire, közrendre és közbiztonságra veszélyesnek látszó külföldi egyéneknek a rendőrhatóságok által való állandó nyilvántartását nagyban megkönnyitette a „Külföldieknek a magyar korona országai területén való lakhatásáról“ szóló 1903 : V. t.-cz. és az ennek végrehajtása tárgyában kiadott 40.000/1908. sz. belügyminiszteri rendelet

A hivatkozott törvény 10. §-a, mely az államérdekekre és államrendre veszélyes külföldinek eltávolithatásáról rendelkezik, a következő:

„Az a külföldi, aki magát kellően nem igazolja, a maga és családja fentartására szolgáló eszközöket ki nem mutatja, vagy akinek az állam területén való tartózkodása az állam érdekeire, vagy a közbiztonságra és közrendre nézve aggályos, az állam területéről a rendőri hatóság által bármikor kiutasitható, esetleg kényszer utján is eltávolitható.“

46.603/fk. I. 1900.

Rendelet.

Államrendészeti és közbiztonsági okokból szükségesnek találom, hogy a Budapesten ideiglenesen, vagy állandóan tartózkodó külföldi honosságu egyének külön rendőri *nyilvántartásba* vétessenek.

Ezen nyilvántartás létesitése és annak vezetése tekintetében a következőket rendelem:

1. A külföldi honosságu egyének nyilvántartását és az ezzel összefüggő rendészeti teendőket az államrendészeti ügyek vezetésével megbizott központi előadó teljesiti. Ezen nyilvántartásba a Budapest területén tartózkodó összes külföldi honosságu egyének beveendők.

Külföldi honosnak az tekinthető, aki az 1879 : L. t.-cz. értelmében magyar állampolgársággal nem bir.

2. A külállamok diplomacziai és conzulatusi személyzetére és azok családtagjaira jelen rendelet nem terjed ki.

3. A nyilvántartáshoz szükséges adatokat a bejelentési hivatal szolgáltatja a beérkező bejelentési lapok alapján.

A bejelentési hivatal által a szállodai bejelentések alapján vezetett külön idegen nyilvántartás továbbra is fenmarad és ezután is vezetendő lesz.

4. A bejelentési hivatal a külföldi honosságu egyének be- és kijelentési lapra, akár a szállodából, akár magánlakásból történik a bejelentés, az ottani kezelés után a nyilvántartás vezetésével megbizott előadónak adja át. A helybeli lakók bejelentési lapján bejelentett külföldiek ezután is a bejelentő törzslapjára lesznek feljegyzendők és az eredeti bejelentő lap adandó át az előadónak. Ha pedíg a bejelentés az idegenek részére szolgáló bejelentési lapon történik, akkor a bejelentő hivatal az eredeti bejelentési lapot az idegenek szekrényében elhelyezi, a szelvényt pedig az előadónak átadja.

5. A helybeli szállodák tulajdonosai utasitandók, hogy a külföldi egyének bejelentési lapjain ezentul a szelvényt is töltsék ki.

6. A bejelentési hivatal a külföldiek ki- és bejelentésére szolgáló lapokon kivül a helybeli lakók bejelentési lapjainak kezelésénél is ügyelni tartozik arra, hogy külföldi vagy külföldi születése alapján ilyennek vélelmezhető egyén nem ilyen helybeli bejelentési lapon jelentkezett-e?

Ha erről meggyőződést szerez és egyáltalában mindazon esetekben, midőn külföldiek itt tartózkodásáról bármi módon hivatalos tudomást nyer, ezek lapjait a fent nevezett előadónak átadja.

7. A külföldiek nyilvántartásával megbizott előadó az átvett bejelentési lapokat külön e czélra készitendő fiókos szekrényekben helyezi el.

A szekrények fiókja nem betüsoros rendben, hanem országok szerínt rendezendők be.

Az egyes országok feliratait viselő fiókokban a bejelentő lapok a vezeték- és keresztnév szerinti betüsoros rendben helyezendők el.

Az egyik szekrénybe a jelenleg itt tartózkodó külföldiek lapjai, a másikba a kijelentett és eltávozottak lapjai helyezendők. Ugyanazon egyénre vonatkozó be- és kijelentési lapok egymáshoz ragasztandók.

8. Az államrendészeti ügyek előadója a bejelentett külföldieket hivatalába idézheti és őket, — amennyiben ezt a körülmények indokolttá teszik, — itt tartózkodásuk czélja és időtartama, valamint foglalkozásuk, személyi és megélhetési viszonyaik tekintetében kihallgathatja, esetleg pedig igazoló okmányait egy rendőrközeg által megtekintetheti.

Ha a kihallgatás során arról szerez meggyőződést, hogy a külföldi a fentartásához szükséges eszközökkel nem rendelkezik és azokat itt megszerezni nem tudja, valamint oly esetekben, ha annak itt tartózkodása államrendészeti vagy közbiztonsági szempontból aggályosnak mutatkozik, a főkapitány utasitására a külföldit felhivhatja, hogy megszabott idő alatt a fővárost hagyja el, esetleg a r. fogház- és toloncügyosztályt értesiti, hogy kiutasitása iránt a 9389/1885. sz. belügyminiszteri rendelettel kibocsátott toloncszabályzat értelmében intézkedjék.

11. Jelen rendeletem hatálya f. évi november hó 1-én kezdődik.

Budapest, 1900. évi október hó 15-én.

Rudnay Béla s. k.
főkapitány.

Ujabban a külföldieknek az ország területén való lakhatásáról szóló törvény és miniszteri rendelet a külföldiek nyilvántartása tekintetében is tartalmaz rendelkezéseket.

VI. FEJEZET.

Nemzetiségi rendészet.

A mint munkám legelején az államrendészet osztályozásánál már emlitettem, az államrendészethez tartozik a *nemzetiségi rendészet és a sajtó rendészete is.*

Ezen munkámban a nemzetiségi rendészet végtelen fontos kérdésével bővebben nem foglalkozom. Csak röviden jegyzem meg, hogy az egységes magyar nemzeti állam kiépitését czélzó kormánytörekvések egyik fősegitő és végrehajtó szerve és közege az államrendészetet gyakorló rendőrhatóság.

Már ezen szempontból is égetően sürgős állami feladat lenne a vidéki, különösen nemzetiséglakta vidéki rendőrségek államositása.

Mert teszem azt, Erdélyben és más nemzetiséglakta vidéken az államositott vidéki rendőrkapitányok lennének a nemzetiségi államrendészet kezelői és hivatott hatóságai s igy legfőbb támaszai és védőbástyái a magyarságnak is.

Poliglott állam vagyunk, az ország be van ékelve és hálózva igen sokféle nemzetiségekkel.

Az esetleges nemzetellenes konspiracziók, terjeszkedési vágyak és agitācziók figyelemmel kisérése, az országtól való elszakadás eszméje propagálásának meggátlása, a nemzetiségi agitátorok üzelmeinek fékentartása a nemzetiségi rendészetet ellátó államrendészeti hatóság feladata. Az oláhság, németség, tótság tengere között ő képviseli a magyar államhatalmat, az egységes magyar állameszmét, vára ő sok helyütt a magyarságnak, erőssége az egységes fejlődő magyar nemzetnek.

Hivatott féket szabni a nemzetiségek terjeszkedésének és mindenben és mindenkoron kifejezést adni a magyar faj elvitathatatlan szupremácziájának.

A sajtó rendészetét nem tárgyalom, mert szükre szabott munkám kereteit ezen nagyfontosságu kérdésnek egész terjedelmében való ismertetése messze tullépné.

Idegen nemzeti szinek, czimerek és zászlók használata tárgyában a belügyminiszter által 1874. julius 6-án 26.559. és 1885. november 24-én 62.693. sz. alatt rendeletek adattak ki.

Jogszabályok:

a) „Értésemre esett, hogy némely vidékeken nyilvános összejöveteleknél idegen nemzeti szinek, czimerek és zászlók szoktak használtatni.

A hivatalos pecsétek, nemzeti szinek, czimerek és lobogók azon jelvények, melyeket minden nemzet saját állami önállóságának külső jelzésére használ, és minthogy azok egyszersmind az állami felsőbbség jelvényei is, az azokkal üzött minden visszaélés, illetőleg az idegen zászlónak és czimereknek más országok területén való jogosulatlan használata az illető ország területi épsége és állami fenhatósága ellen intézett merényletet képez. Az 1848 : XXI. t.-cz. a magyar nemzeti szinek és az ország czimere iránt határozottan rendelkezvén, ezen törvény értelmében nyilvános helyeken és összejöveteleknél csakis a magyar nemzeti lobogó és az országczimer használható, minden idegen czimer, zászló vagy más ilynemü jelvény használata azonban meg nem engedhető. Miért is idegen jelvényeknek bármely alkalommal és ürügy alatti használata eltiltandó, s az ezen tilalom áthágói ellen a törvény teljes szigora alkalmazandó.

Ezen tilalom megszegése kihágást képez és 15 napig terjedhető elzárással és 100 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. A jelvények pedig eltávolitandók."

b) Zászlósértések meggátlása.

426/fk. kih. 99. sz. rend.

A székesfővárosban a közelmultban megtartott egyik fölvonulás alkalmával történt, hogy a fölvonuláshoz vitt egyik, sőt úgylátszik több nemzeti szinü zászló fehér és zöld szinü szöveteit letépték s az így előállitott vörös lobogót használták. A mindenesetre sulyos beszámitásu esetet észrevevő rendőrtisztviselő az ekként megcsonkitott, illetve meggyalázott zászló továbbvitelét ugyan meggátolta, de a tettesek személyazonosságának megállapitása iránt kellően nem intézkedett.

Ebből kifolyólag utasitom az összes osztály- és kerületvezető rendőrtanácsos és kapitány urakat, a hozzájuk beosztott tisztviselőket, nemkülönben a főparancsnok és detektiv-főfelügyelő urakat, hogy amennyiben a rendőrség hivatalos eljárása közben a föntérintett esethez hasonló esetekben beavatkozásnak szüksége merülne fel, a cselekmény folytatásának megakadályozásával és a bünjelek lefoglalásával egyidejüleg az elkövetett cselekmény tetteseit is lehetőleg nyomban puhatolja ki és az eset körülményeihez képest esetleg tartóztassa le, illetve személyazonosságának kétségtelen megállapitása végett állittassa elő.

Budapesten, 1899. január 17-én.

Rudnay Béla s. k.
főkapitány.

Vonatkozó jogszabályok még:

c) Az 1868: XLIV. t.-cz. a nemzetiségi egyenjoguság tárgyában. Ezen törvény bevezetése a következőképen hangzik:

„Minthogy Magyarország összes honpolgárai az alkotmány alapelvei szerint is politikai tekintetben egy nemzetet képeznek, az oszthatlan egységes magyar nemzetet, melynek a hon minden polgára, bármely nemzetiséghez tartozzék is, egyenjogu tagja; minthogy továbbá ezen egyenjoguság egyedül az országban divatozó többféle nyelvek hivatalos használatára nézve és csak annyiban eshetik külön szabályok alá, a mennyiben ezt az ország egysége, a kormányzat és közigazgatás gyakorlati lehetősége s az igazság pontos kiszolgáltatása szükségessé teszik, a honpolgárok teljes egyenjogusága minden egyéb viszonyokat illetőleg épségben maradván, a különféle nyelvek használatára nézve a következő szabályok állapittatnak meg" stb.

d) A fennállott román nemzeti párt irányának megfelelő gyülekezetben való részvétel eltiltása. (9/1895. sz. bel. min. rend.)

A fennállott ugynevezett román nemzeti párt müködését 1894. évi junius 16-ról 321. res. sz. a. kelt rendeletemmel betiltottam. Ezen tilalom megszegését 1894. évi deczember 7-ről 1488. res. szám alatt kelt rendeletemmel kihágásnak minősitettem.

Mindenki, ki a nevezett párt irányának megfelelő gyülekezetekben vagy ilyen gyülekezetek összehivásában részt vesz: 15 napig terjedhető elzárással és 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel fog sujtatni.

e) A Janku Ábrahám emlékére tervezett szobor felállitásának s a szobor czéljára való gyüjtésnek megtiltása. (426/1895. sz. bel. min. rend.)

Mindenki, ki Janku Ábrahámnak tervezett szobor felállitása érdekében bármily cselekmény által közremüködik, okmányokat gyüjt, vagy ad, kihágást követ el és 15 napig terjedhető elzárással és 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Befejezés.

Az egyéb államrendészeti teendők ismertetését ezuttal mellőzöm, csupán megemlitem, hogy a számtalan munkásjóléti és szocziálpolitikai tevékenység és ezek eredményeképen hozott törvények helyes végrehajtásának ellenőrzése igen gyakran, ha közvetve is az államrendészetet gyakorló rendőrhatóságot is érinti, illetve az ő közreműködését is kihivja.

Az államrendészetet gyakorló rendőrség hatásköréhez tartozik még a kivándorlásról szóló törvény végrehajtása, a kivándorlás ellenőrzése, meggátlása, a kivándorlásra csábitás és visszaélések megakadályozása s a törvényben tiltott cselekmények nagy részének, a kihágásoknak megtorlása.

Meg kell emlitenem még, hogy a nyilvános adománygyüjtés ellenőrzése is sokszor államrendészeti feladat. Engedély nélkül nyilvánosan adományokat gyüjteni nem szabad. (L. fentebb a vonatkozó rendeletet!)

Különösen a munkásszakegyletek vezetői s a munkás felvonulások rendezői kisérlik meg gyakran a gyüjtési tilalom kijátszását akként, hogy értéktelen jelvényeket, szalagokat, virágokat stb. pénzért vétetnek meg a munkásokkal s az ekként gyüjtött összegeket pártczélokra forditják. A hatóság figyelmének erre is ki kell terjednie, s a visszaélések megakadályozandók.

Végzem pedig annak hangoztatásával, hogy az államrendészeti tevékenység helyes ellátása és betöltése a rendőrhatóságnak egyik legfontosabb feladata, mert az állami és társadalmi rend fentartása alapja a népjólétnek és az ország boldogulásának!

